

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سبک زندگی

صلی الله علیه و آله و سلم

در احادیث موضوعی رسول اکرم

موسسه آموزشی - پژوهشی قرآن و نهج البلاغه تسنیم

مؤسسه قرآن و نهج البلاغه تسنیمی

نشر گرا و ابسطه به موسسه جهاد فرهنگی حماسه تارالله

سبک زندگی

سبک زندگی در احادیث موضوعی رسول اکرم ﷺ

نویسنده: موسسه آموزشی و پژوهشی قرآن و نهج البلاغه تسنیم

ویراستار: موسسه آموزشی و پژوهشی قرآن و نهج البلاغه تسنیم

ناشر: گرا

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

عنوان و نام پدیدآور	سبک زندگی در احادیث موضوعی رسول اکرم ﷺ
رستمی نسب.	موسسه آموزشی پژوهشی قرآن و نهج البلاغه تسنیم
مشخصات نشر	کرمان: انتشارات گرا، ۱۳۹۳
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۲۸۰۳-۱-۵
موضوع	محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق
موضوع	راه و رسم زندگی (اسلام) - احادیث
موضوع	احادیث شیعه - قرن ۱۱ ق
شناسه افزوده	موسسه آموزشی پژوهشی قرآن و نهج البلاغه تسنیم
رده بندی کنگره	۱۳۹۳: ۲۵۶ س/ ۲۲/ ۹ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۵۶۰۷۱۵

فهرست

۹	مقدمه
۱۱	توحید
۱۳	اسلام
۱۳	مسلمانی
۱۳	ایمان
۱۴	شرك
۱۴	ریا
۱۵	بدعت
۱۵	راه های مبارزه با شیطان
۱۶	اخلاص در عمل
۱۷	شب زنده داری
۱۸	شب قدر
۱۹	آثار نماز شب
۱۹	فضیلت قرآن
۲۰	قرائت قرآن
۲۰	ترس از خدا (خوف و رجاء)
۲۱	زهد
۲۲	شکر
۲۳	محبت خدا
۲۴	یاد خدا
۲۴	حمد
۲۵	دعا

۲۶	مسجد
۲۶	اذان
۲۷	نماز
۲۷	نماز جماعت
۲۸	حج
۲۸	روزي
۲۹	فضیلت روزه
۲۹	میانہ روی در عبادت
۳۰	گناه
۳۰	توبہ
۳۱	مرگ
۳۲	بہشت
۳۳	جہنم
۳۳	شہادت و شہید
۳۴	اہمیت تفکر و تدبیر
۳۴	پرهیز از تکلف
۳۵	علم
۳۶	فضیلت تعلیم و تعلم
۳۷	یادگیری علوم مورد نیاز
۳۷	اہمیت نظافت و بہداشت
۳۸	اہمیت پاکیزگی
۳۸	سیرہ پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله و سلم</small> در نظافت و بہداشت
۳۹	عقل
۳۹	قلب

- ۴۰ ذلت و خواری
- ۴۰ برخی آداب غذا خوردن
- ۴۱ حلال و حرام
- ۴۱ آداب نوشیدن
- ۴۲ مزلت شراب
- ۴۳ پرخوری
- ۴۳ سیره پیامبر ﷺ در خوردن و آشامیدن
- ۴۴ حجاب
- ۴۵ حیا
- ۴۶ قناعت
- ۴۷ آداب مجلس
- ۴۸ آداب سفر
- ۴۹ آرزو
- ۴۹ دنیا
- ۵۰ آخرت
- ۵۰ استغفار
- ۵۰ در خواست مرگ
- ۵۱ سعادت
- ۵۱ آداب خوابیدن
- ۵۲ تفریحات سالم
- ۵۲ سلام
- ۵۳ فضیلت صلوات
- ۵۳ پیامبر ﷺ
- ۵۳ اهل بیت رسول خدا ﷺ

۵۴	صله رحم
۵۴	پدر و مادر (والدین)
۵۶	احیای نماز شب در خانواده
۵۷	حق شوهر
۵۷	زن شایسته
۵۸	روز جمعه
۵۸	همسایه و حقوق او
۵۹	دوستی
۵۹	همنشینی با نیکان
۶۰	یتیم نوازی
۶۱	هدایت دیگران
۶۱	برادری
۶۱	فقر
۶۲	صدقه
۳۶	فضیلت زکات
۶۳	عیادت بیمار
۶۳	تشییع جنازه
۶۴	آسان گیری در خرید و فروش
۶۴	قرض
۶۵	ربا
۶۵	حسن معاشرت
۶۶	سخن نیکو
۶۶	اخلاق نیکو
۶۶	اصلاح بین مردم

۶۷	اعتدال
۶۷	امانت
۶۷	امر به معروف و نهی از منکر
۶۸	حفظ زبان
۶۸	خیر و خوبی
۶۹	دادگري
۷۰	رازداري
۷۰	فروتنی
۷۱	بردباري
۷۱	وفاداري
۷۲	بدترین مردم
۷۲	حسد
۷۲	خشم
۷۳	آثار خوار شمردن مسلمان
۷۳	خیانت
۷۴	دشنام و بد زبانی
۷۴	سوگند دروغ
۷۵	عیب جویی
۷۵	غیبت
۷۶	قهر کردن
۷۶	کبر
۷۷	نفاق و دروغ

مقدمه

باید دانست که انسان اعجوبه ای است دارای دو نشئه و دو عالم؛ نشئه ظاهر ملکی دنیایی که آن بدن اوست و نشئه باطنی عینی ملکوتی که از عالم دیگر است. و نفس او که از عالم غیب ملکوت است، دارای مقامات و درجاتی است و از برای هر یک از مقامات و درجات آن جنودی است شیطانی و جهلانی که آن را جذب به ملکوت سفلی و دعوت به شقاوت می کنند و همیشه بین این دو لشکر جدال و نزاع است و انسان میدان جنگ این دو طائفه است.

برای رسیدن به سعادت و رستگاری باید جهاد با نفس داشت و رذایل اخلاقی را از خود دور و به جای آنها فضائل اخلاقی را کسب کرد. رسول خدا ﷺ فرمود: «إِعْدَى عَدُوَّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ»: دشمن ترین دشمنانت، همان نفس توست که با خود داری. از او غافل نباش و با زنجیر «تقوا» آن را محکم ببند.

از خدا کمک بخواه و به سوی او تضرع نما تا تو را در جنگ با نفس یاری دهد، مگر سخن یوسف صدیق را نشنیدی که فرمود: «إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي»: همانا نفس به بدی ها بسیار فرمان می دهد مگر آن که پروردگارم رحمی کند. پس باید تلاش کرد و مراقب بود تا به کمال مطلوب رسید و در این راه بر رنج و گرفتاری صبر کرد. چون مسیر سخت و پر خطر است، الگوها و راهنماهایی برای ما معرفی فرموده اند تا ما در فرصت کم عمر، کمتر به بیراهه برویم و راه راست را گم نکنیم و از لحظه لحظه زندگی خود بهترین استفاده را بکنیم و بتوانیم توشه ای مفید برای بینهایت سال زندگی قیامت برداریم؛ چون دنیا جای تجارت و توشه برداریست و آخرت جای برداشت و سود بردن است. پس باید به پیشوایان مذهبی خود که برگزیدگان و تربیت

شدگان ربّ العالمین هستند، اقتدا نموده و از سیره و روش و سخنان آنها پیروی کنیم تا راه پر سود و بدون خطایی را طی کنیم.

بهترین و ارزشمندترین الگو، پیامبر اکرم اسلام ﷺ می باشند؛ او که اشرف و احسن مخلوقات، فخر کائنات، بهانه خلقت، قرآن مجسم، انسان کامل و مسجود ملائک است. او که عین حبل الله متین، صراط مستقیم و سراج منیر است. مسیر راه را چراغ گونه می نماید و با کار خویش راه را می نمایاند و هدایت می کند.

پس هر کس اقتدا به رسول خدا ﷺ یعنی بزرگترین سراج منیر هستی را در سر دارد، باید با عمل خویش راه را به دیگران نشان دهد. اقتدای مومنان به رسول خدا ﷺ علاوه بر نورانیت آنان، درود خدا و فرشتگان را نیز در پی دارد. چون خداوند مومنان را فرمان می دهد تا بر پیامبر ﷺ درود فرستند چنانکه خدا و ملائکه بر او درود می فرستند: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَهُ يُصَلُّونَ ...» و همچنین قرآن کریم به درود خدا و فرشتگان بر مومنان و اقتدا کنندگان به پیامبر ﷺ تصریح کرده و آن را مایه ی رهایی آنان از تاریکی ها و ورود به نور الهی می خواند: «هُوَ الَّذِي يُصَلِّي ...» .

هر اندازه که این مسیر پیموده شود و حرکت از تاریکی ضلالت که عین مرگ معنوی است، به سوی نور و حیات حقیقی امتداد یابد، انسان مومن نورانی تر می شود و سرانجام به سراج منیر و خورشید عالم افروز هستی، یعنی پیامبر خدا و عترت او (علیهم السلام) متصل می گردد و در پی این روشنی و روشننگری، جلوه ای از نورانیت مقتدای خویش را به نمایش می گذارد و به اندازه خود مظهر و آیت او می گردد و همین مظهریت است که زمینه ی خلافت از ناحیه ی خدا را تامین می نماید و او را به هدف خلقت و

رستگاری می رساند.

در این مجموعه تلاش شده است که سبک زندگی پیامبر ﷺ را در قالب احادیث موضوعی و شیوه برخورد و دستورالعمل های ایشان در برابر حوادث مختلف و موقعیت های پیش آمده ارئه شود تا افراد را در انتخاب بهترین راه رستگاری کمک کند؛ باشد که مرضی حضرت حق تعالی و ولی عصر علیه السلام قرار گیرد. در پایان دست نیاز به سوی خالق بی نیاز و غنی مطلق دراز کرده و با تضرع می خواهیم که :

« خداوندا، آینه ی دل را به نور اخلاص روشنی بخش و زنگار شرک و دویینی را از لوح دل پاک گردان و شاهراه سعادت و نجات را به این بیچارگان بیابان حیرت و ضلالت بنما و ما را به اخلاق کریمانه متخلق فرما و از نفحات و جلوه های خاص خود که مختص اولیاء درگاه است، ما را نصیبی ده و لشکر شیطان و جهل را از مملکت قلوب ما خارج فرما و جنود علم و حکمت و رحمان را به جای آنها جایگزین کن و ما را با حب خود و خاصان درگاهت از این سرای در گذران و در وقت مرگ و بعد از آن با ما با رحمت خود رفتار فرما و عاقبت کار ما را با سعادت قرین کن، بحق محمد و آله الطاهرین، صلوات الله علیهم اجمعین»

توحید

۱- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: خدای برترین آتش دوزخ را حرام کرده است بر کسی که بگوید « لا اله الا الله» و این را برای خدا بگوید.

۲- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: جبرئیل می گفت خدای برترین می فرماید: « لا اله الا الله» دژ من است و هر کس به دژ من پناه آورد، از عذابم ایمن می ماند.^۱

۳- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: پروردگارا! به من چیزی

بیاموز، تا با آن تو را یاد کنم و به آن تو را بخوانم، به درگاهت دعا کنم. فرمود: بگو لا اله الا الله. عرض کرد: پروردگارا! همه بندگان این را می‌گویند. فرمود بگو لا اله الا اله. عرض کرد: چیزی را می‌خواهم که مرا ویژه گردانی. فرمود: ای موسی! اگر آسمان‌ها و زمین‌های هفتگانه در يك کفه ترازو قرار گیرند و لا اله الا الله در کفه دیگر، لا اله الا الله بر آنها سنگینی خواهد کرد.^۲

۴- ابوذر گوید: شبی از خانه بیرون آمدم، ناگهان رسول خدا ﷺ را دیدم که به تنهایی قدم می‌زد و کسی با او نبود. گفتم دوست ندارد که کسی با او راه برود. در پرتو ماه شروع به قدم زدن کردم، آن حضرت باز نگریست و مرا دید و فرمود: چه کسی است؟ عرض کردم: ابوذر، خداوند مرا فدای تو کند. فرمود: ای ابوذر، پیش آی.

ابوذر گوید: ساعتی با آن حضرت قدم زدم و فرمود: بی گمان افزون خواهان، در قیامت کم داران هستند، مگر کسی که خداوند مالی به او بدهد و در آن از راست و چپ و پیش و پس خویش، به بخشش پراکنده کند و در آن مال نیکی انجام دهد. ابوذر گفت: ساعتی قدم زدم. آن گاه آن حضرت به من فرمود: همین جا بنشین. مرا در خرمناگهی که پیرامونش سنگ‌هایی بود، بنشانند و به من فرمود: همین جا بنشین تا سویی تو بازگردم. ابوذر گفت: آن حضرت در دشت رهسپار شد تا جایی که او را نمی‌دیدم. پس از بازگشت به نزد من، درنگ کرد و درنگ را طول داد. آن گاه من از آن حضرت شنیدم که بی هیچ حاجتی می‌فرمود: حتی اگر مرتکب زنا شود و دزدی کند؟ ابوذر گفت: وقتی آن حضرت آمد، تاب نیاوردم و عرض کردم: ای پیامبر خدا! خداوند مرا فدای تو گرداند، در این دشت با چه کسی سخن می‌گفتی؟ من ندیدم کسی پاسخی به تو دهد. فرمود: آن جبرئیل بود، در کنار دشت بر من ظاهر گشت و گفت: به امت خود مژده بده که

اگر کسی بمیرد و چیزی را با خداوند شریک نسازد، به بهشت در آید. پس من گفتم: ای جبرئیل! حتی اگر مرتکب زنا شود و دزدی کند؟ گفت آری، حتی اگر مرتکب زنا شود و دزدی کند؟ فرمود: آری، حتی اگر شراب خورد.^۲

۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: در مخلوقات خدا اندیشه کنید و در ذات خداوند اندیشه مکنید.

اسلام

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: در میان شما آن کس مسلمان تر است که اخلاقش بهتر است و فهم دینش بیشتر است.

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: برترین ایمان آن است که مردم از تو در امان باشند و بالاترین اسلام آن است که مردمان از زبان و دستت ایمن بمانند.^۳

مسلمانی

۱- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر کس کاری از کارهای مسلمانان را بر عهده گیرد، خدا حاجتش را روا نمی‌کند تا بنگرد او با حاجت مسلمانان چه می‌کند.

۲- امام صادق علیه السلام روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر کس صبح کند و به کارهای مسلمانان نپردازد، از مسلمانان نیست.^۴

ایمان

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: مؤمن از همه مردم پرکارتر است، زیرا به کار دنیا و آخرت هر دو می‌رسد.

۳ - بحار الانوار، ج ۳، ص ۷.

۴ - نهج الفصاحه، ص ۵۳.

۵ - اصول کافی، ج ۲، ص ۱۶۳.

۲- پیامبر خدا ﷺ فرمود: مؤمنان در مهربانی و دلسوزی نسبت به یکدیگر، همانند يك پیکرند که چون عضوی را به درد آورد روزگار، اعضای دیگر را نماند قرار.^۶

شرك

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی بی آن که چیزی را با خداوند شریک سازد، به لقای خداوند برسد، وارد بهشت می‌شود و اگر کسی در حالی که به او شرک آورد، به لقای حضرت برسد، وارد آتش جهنم می‌شود.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی در حالی بمیرد که برای خداوند قائل به شریک نیست، وارد بهشت می‌شود.

ریا

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: خدای برترین گوید: هر کس برایم شریک گیرد، من از همه بهتر عملش را تقسیم می‌کنم. عملش هر چه باشد - اندک یا بسیار - همه را به شریکی دهم که برایم گرفته است و من از آن بی‌نیازم.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: چون روز رستاخیز شود، کسی بانگ زند که: هر کس کار برای غیر خدا کرده است، پاداشش را از همان گیرد که برایش کار کرده است.^۷

۳- امام صادق (علیه السلام) از رسول خدا ﷺ روایت کرده که فرمود: فرشته عمل بنده را آشکارا بالا می‌برد. هنگامی که نیکویی‌هایش را بالا برد، خداوند عزوجل می‌فرماید: آن را در «سجین» نهید، از آن مرا منظور نداشته است.^۸

۶ - نهج الفصاحه، ص ۴۴۳.

۷ - پیشین، ص ۲۴۰.

۸ - بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۳۰۲.

بدعت

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: چون بدعت‌ها در میان امت من رواج یابد، مرد عالم باید علمش را آشکار کند و گرنه، نفرین خداوند و فرشتگان و همه مردم بر اوست.^۹

راه‌های مبارزه با شیطان

۱- پیامبر ﷺ فرمود: نماز، چهره شیطان را سیاه می‌کند و صدقه پشتش را می‌شکند و دوستی برای خدا، ریشه‌اش را می‌خشکاند و چون چنین کنید، از شما دور می‌شود، چونان که مشرق از مغرب دور است.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: شیطان گفت: پروردگارا! به عزّت تو سوگند که بندگان را گمراه می‌کنم تا آن هنگام که روح در بدن دارند. و خداوند فرمود: به عزّت و جلال سوگند، آنان را می‌آمرزم تا آن گاه که از من آمرزش بخواهند.^{۱۰}

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: شیطان درباره انسان، مانند گریه برای گوسفند است، که گوسفند دور افتاده و برکنار مانده را می‌گیرد. پس از تفرقه بپرهیزید و به جماعت و همراهی با مردم و مسجد، پای بند باشید.

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: شیطان به یک نفر و دو نفر می‌پردازد، ولی چون سه تن شدند، دیگر از آنان ناامید می‌شود و دیگر به آنان نمی‌پردازد.

۵- رسول خدا ﷺ فرمود: ابلیس، نیرومندترین یارانش را برای کسی می‌فرستد که با مال خود، کار نیک انجام می‌دهد.

۹ - بحارالانوار، ج ۵۷، ص ۲۳۴.

۱۰ - نهج الفصاحه، ص ۲۹۳.

اخلاص در عمل

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: سه نفر از پیشینیان به سفری رهسپار شدند. شب هنگام، ناچار در غاری پناه گرفتند. وقتی وارد آن شدند، صخره‌ای از کوه پایین افتاد و راه غار را بر آنان بست. به یکدیگر گفتند: چاره‌ای نداریم جز این که خدای را به خاطر کارهای نیکی که انجام داده‌ایم، فرا خوانیم. زیرا هیچ چیز نمی‌تواند ما را از این صخره برهاند. یکی از آنان گفت: خداوندا! پدر و مادر پیری داشتم و پیش از آنها به خانواده و کارگران خویش شام نمی‌دادم. روزی در جستجوی برگ درخت برای حیوانات، از خانه دور شدم و هنگامی که بازگشتم، آنها خوابیده بودند. شیرشان را برایشان دوشیدم و آنان در خواب بودند و بیدار کردنشان را نپسندیدم. کاسه به دست، به انتظار بیدار شدنشان تا سپیده دم ایستادم و این در حالی بود که بچه‌ها پیش پای من از شدت گرسنگی فریاد بر می‌آوردند؛ تا آن گاه که پدر و مادرم بیدار شدند و شیرشان را نوشیدند. خداوندا! اگر این کار را برای کسب خشنودی تو انجام داده‌ام، گره از گرفتاری را که این صخره برای ما فراهم آورده، بگشای. در نتیجه این دعا، کمی از در غار گشوده شد که نمی‌توانستند از آن بیرون آیند.

دیگری گفت: خداوندا! من دختر عمویی داشتم که محبوب‌ترین مردم به نزد من بود. از او کام خواستم و او خواسته‌ام را برآورده نساخت؛ تا آن که سال قحطی گریبان‌ش را گرفت. به نزد من آمد و من ۱۲۰ دینار به این شرط که بین من و خویش خلوت کند، به او دادم و پذیرفت، تا جایی که بر او چیره شدم.

به من گفت: از خداوند پروا داشته باش و عفت مرا لکه دار مکن. در حالی که او محبوب‌ترین کس نزد من بود، از او منصرف گشتم و پولی را که به او داده بودم، رها

کردم. خداوندا! اگر این کار را برای کسب خوشنودی تو انجام داده‌ام، گره از مشکلی که گرفتار آن هستیم، بر ما بگشا. در نتیجه این دعا، کمی از در غار گشوده شد، نه آن قدر که بتوانند از آن بیرون آیند.

سومی گفت: خداوندا! کارگرانی اجیر کردم و دستمزد همه آنان را دادم، مگر يك نفر که حق خویش را گذاشت و رفت. دستمزدش را به کار انداختم و اموال بسیاری از آن حاصلی شد. پس از مدتی پیش من آمد و گفت: ای بنده خدا! دستمزدم را به من بده. گفتم: هر آنچه از شتر و گاو و گوسفند و خدمتکارانی را که می‌بینی، حاصلی دستمزد توست. گفت: ای بنده خدا! مرا مسخره مکن، گفتم: من تو را مسخره نمی‌کنم. پس همه آن را برداشت و برد و چیزی از آن باقی نگذاشت.

خداوندا! اگر که می‌بینی این کار را برای کسب خوشنودی تو انجام داده‌ام، گره از مشکلی که گرفتارش هستیم، بر ما بگشا. پس صخره کنار رفت و آهسته از آن بیرون آمدند.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: نیت مؤمن از عملش بهتر است و عمل منافق از نیتش بهتر است و ارزش هر عملی به نیت آن است. از این رو، چون مؤمن عمل می‌کند، قلبش نورانی می‌شود.

شب زنده داری

۱- پیامبر ﷺ فرمود: دو رکعت نماز در دل شب خواندن در نزد من، محبوبتر از دنیا و آنچه که در آن است، می‌باشد.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: بهترین شما خردمندان هستند. پرسیدند: ای پیامبر خردمندان

کیانند؟ فرمود: کسانی که چون مردم در خوابند، در شب به نماز می‌ایستند.

۳- جبرئیل بر رسول خدا ﷺ نازل شد، حضرت به او فرمود:

ای جبرئیل! به من پندی بده. گفت: ای محمد! هر چه می‌خواهی زندگی کن، چرا که سرانجام خواهی مرد. هر چه را که می‌خواهی دوست بدار، چرا که از آن جدا خواهی شد و هر کاری می‌خواهی بکن، چرا که نتیجه‌اش را خواهی دید. شرف مؤمن، نماز شب او و عزت او بی‌نیازی‌اش از مردم است.

شب قدر

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی با ایمان و برای کسب خشنودی خداوند، شب قدر را زنده بدارد، گناهان گذشته او آمرزیده می‌شوند.

۲- از ابن عمر روایت شده است که: در هفت روز آخر (ماه مبارک رمضان)، به برخی از یاران رسول خدا ﷺ در خواب، ليله القدر نمایانده شده و رسول خدا ﷺ فرمود: می‌بینم که رؤیاهایتان در هفت روز آخر (ماه مبارک رمضان) اتفاق افتاده است. اگر کسی می‌خواهد شب قدر را بجوید، باید آن را در هفت روز آخر ماه مبارک رمضان بجوید.

۳- عایشه گوید: رسول خدا ﷺ ده روز آخر ماه مبارک رمضان معتکف می‌شد و می‌فرمود: شب قدر را در ده روز آخر ماه مبارک رمضان بجوید.

۴- نیز روایت شده که رسول خدا ﷺ در ماه مبارک رمضان، چنان جدّیتی در عبادت می‌کرد که در دیگر ماه‌ها نمی‌کرد و در ده روز آخر ماه مبارک رمضان، چنان جدّیتی در عبادت به خرج می‌داد که در غیر آن به خرج نمی‌داد.

آثار نماز شب

- ۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: هرگاه بنده از راحتی و استراحتش دست بردارد و حال آنکه خواب در چشم اوست برای این که خشنودی خداوند را با خواندن نماز شب به دست آورد، خداوند متعال به وجود او بر ملائکه مباهات می‌کند و می‌فرماید: آیا می‌بینید بنده‌ام را که از راحتی پرلذتش دست برداشته برای نمازی که بر او واجب هم نکرده‌ام، گواه باشید که من او را مورد مغفرت خود قرار دادم.
- ۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: به تحقیق خانه‌هایی که در آنها نماز شب همراه با تلاوت قرآن برگزار می‌شود برای اهل آسمان می‌درخشد همچنان که ستارگان آسمان برای زمینیان می‌درخشند.^{۱۱}
- ۳- پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: نماز شب سبب مستجاب شدن دعا می‌گردد. (یعنی در نماز شب خداوند ناز بنده را می‌خرد و هر چه بخواهد به او عطا می‌کند).^{۱۲}
- ۴- پیامبر ﷺ فرمودند: « دو رکعت نمازی که فرزند آدم در آخر شب می‌خواند برای او از آنچه در دنیاست بهتر است و اگر بر اتم دشوار نبود آن را واجب می‌کردم. »^{۱۳}

فضیلت قرآن

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: بدانید هر کس قرآن را بیاموزد و به دیگران آموزش دهد و به آنچه در آن است، عمل کند، من راهنمای او به سوی بهشت هستم.
- ۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: هر کس به فرزند خود قرآن را آموزش دهد، خداوند گردنبندی به گردن او آویزد که در روز قیامت همگان از آن شگفت زده شوند.

۱۱ وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۷/بحارالانوار ج ۸۴، ص ۱۵۴.

۱۲ بحارالانوار، ج ۸۴، ص ۱۶۱.

۱۳ کنز العمال، ج ۷، ص ۷۸۵، حدیث ۲۱۴۰۵.

۳- پیامبر اکرم ﷺ به مسلمانان فرمود: ببینید کدامیک از آنها قرآن را بیشتر جمع آوری کرده است، آن را در قبرش پیش روی او قرار دهید.^{۱۴}

قرائت قرآن

۱- پیامبر ﷺ فرمود: بهترین مردم کسانی‌اند که قرآن بهتر می‌خوانند و در کار دین داناترند و از خدا بیشتر بیم دارند و به نیکی بیشتر فرمان می‌دهند و از بدی بیشتر نهی می‌کنند و با خویشاوندان بیشتر مهربانند.

۲- از ابومسعود روایت شده که رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی يك حرف از کتاب خدا را بخواند، برایش يك نیکی به شمار می‌آید و هر نیکی به ده برابر پاداش داده می‌شود. نمی‌گویم الم، يك حرف است، بلکه الف يك حرف، لام يك حرف و میم يك حرف است.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: هر چیزی را زینتی است و زینت قرآن، صدای خوش است.

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: فرشتگان عذاب، فاسقانی را که قرآن می‌خوانند، زودتر از بت پرستان به دوزخ می‌برند. قاریان می‌گویند: «آیا ما را پیش از بت پرستان به دوزخ می‌برید؟ جواب می‌دهند: «آن که داند، مانند آن نیست که نداند».^{۱۵}

خوف و رجا

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: پاهای بنده در روز قیامت پیوسته می‌خکوب است تا آن که از عمرش پرسیده شود که آنرا در چه چیزی از بین برده و از عملش پرسیده شود که در آن چه کرده و از مالش پرسیده شود، از کجا آن را به دست آورده و در چه کاری صرف کرده و از بدنش پرسیده شود که در چه چیزی فرسوده اش کرده است.

۱۴ - میزان الحکمه ، ص ۴۸۱۵ .

۱۵ - نهج الفصاحه ، ص ۳۸۲ .

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر بدانید آنچه را من می‌دانم، اندکی می‌خندیدید و بسیار گریه می‌کردید.

۳- از ابی عبدالله (ع) روایت شده است که: آنچه از خطبه‌های رسول خدا ﷺ محفوظ مانده، آن است که فرمود: ای مردم! حقاً که راهی روشن دارید. پس سویی راههای روشن خویش روی نهید و حقاً که حد و حدودی دارید، پس سویی حد و حدود خویش روی نهید. بدانید که مؤمن بین دو حذر در عمل است، بین آجلی که گذشته است. نمی‌داند که خداوند در آن چه می‌کند و بین آجلی که باقی مانده است. نمی‌داند خداوند در آن چه حکم می‌کند. پس باید بنده مؤمن از نفس خویش برای خویش و از دنیای خویش برای آخرت خویش و در جوانی قبل از پیری و در زندگانی قبل از مرگ بهره‌برگردد. سوگند به ذاتی که جان محمد در دست قدرت اوست. پس از دنیا دیگر توبه و عذرخواهی در میان نیست و پس از آن دیگر جایگاهی جز بهشت یا جهنم وجود ندارد.

زهد

۱- پیامبر ﷺ فرمود: در نظر من، از همه مردم خوشبخت‌تر مؤمنی است که دارایی‌اش کمتر باشد و بهره‌نمازش بیشتر باشد و رزق و روزی‌اش کفایت کند و بر آن شکیبایی ورزد تا سرانجام به دیدار خدای رود و عبادت پروردگار را نیک بگذارد و در میان مردم گمنام باشد و چون مرگش می‌رسد، ارثش (ارث او) اندک باشد و آنان که بر جنازه‌اش می‌گریند، کم شعار باشند.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر دنیا در پیشگاه خدا به اندازه بال‌پشه‌ای ارزش داشت، از آن یک جرعه آب نیز به کافر نوشانده نمی‌شد.

۳- عبدالله بن مسعود گوید: رسول خدا ﷺ بر روی حصیری می خوابید و بر می خاست در حالی که بر پهلوی مبارک آن حضرت اثر گذاشته بود. عرض کردیم: ای رسول خدا! ای کاش می شد که بستری نرم برای شما می گرفتیم، فرمود: مرا به دنیا چکار! من در دنیا مانند رهگذری هستم که در زیر سایه درختی قرار گیرد؛ آنگاه پس از استراحت، آنجا را ترک گوید.

۴- امام صادق (علیه السلام) فرمود: روزی رسول خدا ﷺ غمگینانه بیرون رفت، فرشته ای در حالی که کلیدهای گنجینه های زمین را با خود داشت، به حضورش رسید و عرض کرد: ای محمد! این کلیدهای گنجینه های زمین است، پروردگارت به تو می فرماید: بگشا و از آن هر چه می خواهی، بردار، بی آن که چیزی از آنچه نزد ماست، کاسته شود.

۵- رسول خدا ﷺ فرمود: دنیا خانه کسی است که خانه ای ندارد و کسی برای آن گرد می آورد که عقل ندارد.

فرشته عرض کرد: سوگند به آن که تو را به راستی به پیامبری برانگیخت، این سخن را از فرشته ای شنیدم که آن را در آسمان چهارم به هنگامی که کلیدها به من داده شد، می گفت.

شکر

۱- روش رسول خدا ﷺ بر آن بود که شبها را به عبادت برمی خاست تا آن که پاهای مبارکش ورم می کرد. به حضورش عرض شد: چرا خودت را به زحمت می اندازی، در حالی که خداوند لغزشهای گذشته و آینده ات را بخشوده است؟ فرمود: آیا بنده ای سپاسگزار نباشم.^{۱۶}

۲- امام صادق (علیه السلام) فرمود: روش پیامبر ﷺ بر آن بود که اگر از چیزی شادمان می شد، می فرمود: «خداوند را به پاس این نعمت حمد و سپاس باد» و چون رخدادی برایش

اتفاق می افتاد که اندوهگینش می کرد، می فرمود: «در همه حال حمد و سپاس برای خداست»

۳- پیامبر ﷺ فرمود: خداوند دوست می دارد که چون نعمتی به کسی می دهد، اثرش آشکارا دیده شود و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است.^{۱۷}

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: مؤمن را هشت صفت سزاوار است: وقار در پیشامدهای ناگوار و شکیبایی هنگام بلا و شکرگزاری هنگام گشایش و قناعت به رزقی که خدای برترین داده است و این که به دشمنان ستم نکند و دوستان را به زحمت نیندازد و تنش از او در رنج باشد و مردمان در آسایش.^{۱۸}

محبت خداوند

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: از دعاهای حضرت داوود (علیه السلام) این دعا بود: خداوند! من از تو دوستی تو را و دوستی کسی که تو را دوست می دارد و کاری که مرا به دوستی تو می رساند، می خواهم.

خداوند! دوستیات را برای من، از وجودم، خانواده ام و از (نعمتهایی چون) آب خنک، محبوبتر قرار ده.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی برای خداوند دوست بدارد و برای خداوند دشمن بدارد و برای خداوند ببخشد و برای خداوند بخشش را باز دارد، ایمان را کامل گردانده است.

۱۷ - بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۱۶۱.

۱۸ - الفقیه، ج ۴، ص ۳۵۴.

یاد خدا

- ۱- یکی از اصحاب نزد رسول خدا ﷺ رفت و عرض کرد: بهترین اهل مسجد چه کسی است؟ فرمود: « کسی که خداوند را بیشتر یاد کند».
- ۲- پیامبر ﷺ فرمود: چهار چیز است که هر کس دارد، از خیر دنیا و آخرت بهره‌مند است: زبانی که خدا را یاد کند و قلبی که خدا را سپاس گوید و بدنی که در بلا شکیبایی ورزد و زنی که به ناموس و مالش وفادار ماند.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: گروهی که با هم به ذکر خدا بنشینند، همان دم که از جای برخیزند، به آنان می‌گویند: « برخیزید که خدایتان آمرزید و کارهای بدتان را به کارهای خوب مبدل ساخت ».
- ۴- رسول خدا ﷺ فرمود: نشانه عشق به خدای برترین، عشق به ذکر و یاد خداست و نشانه دشمنی خدای عزوجل، بی‌زاری از یاد اوست.^{۱۹}

حمد

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: نخستین کسانی که آنان را به بهشت دعوت می‌کنند، آنانند که خدا را ستایش می‌کنند.
- ۲- امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا ﷺ در هر روز، سیصد و شصت بار، به تعداد رگهای بدن، خداوند را سپاس می‌گفت و می‌فرمود: حمد و سپاس بسیار در همه حال برای خداست.^{۲۰}
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: چون فرزند بنده بمیرد، خداوند به فرشتگانش می‌فرماید: آیا

۱۹ - نهج الفصاحه، ص ۲۲۳.

۲۰ - کافی، ج ۲، ص ۵۰۳.

روح فرزند بنده‌ام را قبض کردید؟ عرض می‌کنند: آری، می‌فرماید: میوه دلش را گرفتید؟ عرض می‌کنند: آری، می‌فرماید: بنده‌ام چه گفت؟ عرض می‌کنند: تو را سپاس گفت. **إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** بر زبان راند. خداوند متعال می‌فرماید: برای بنده‌ام در بهشت، خانه‌ای بسازید و بیت‌الحمد نامش بگذارید.^{۲۱}

دعا

- ۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: نزدیک‌ترین حالت بنده به پروردگارش وقتی است که در حال سجده است. پس در این حال، بیشتر دعا کنید.
- ۲- امام صادق علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده که فرمود: بهترین وقتی که در آن به درگاه خداوند عزّ و جلّ دعا می‌کنید، سحرگاهان است و این آیه را در گفتار یعقوب علیه السلام تلاوت نمود: «زود است که برای شما آمرزش بخواهم»^{۲۲} و فرمود: دعا کردن برای آنها را تا سحرگان به تأخیر انداخت.^{۲۳}
- ۳- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: پنج دعا مستجاب می‌شود: دعای ستم‌دیده‌ای که یاوری ندارد و دعای حاجی تا آن‌گاه که از حج بازگردد و دعای مجاهد تا آن‌گاه که به وطن بازگردد و دعای بیمار تا آن‌گاه که شفا یابد و دعای برادری که در غیبت برادر دعایش کند و این دعا از دیگر دعاها زودتر مستجاب می‌شود.
- ۴- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: مرد مسلمان که پشت سر برادرش دعا کند، رد نمی‌شود. بر سر او فرشته‌ای گمارده‌اند که هرگاه دعای خیر کند، می‌گوید: «آمین و برای خودت

۲۱ - بخارالانوار، ج ۸۲، ص ۱۱۹.

۲۲ - سوره یوسف، آیه ۹۸.

۲۳ - بخارالانوار، ج ۱۲، ص ۲۶۶.

نیز چنین باد «! ۲۴

مسجد

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: چون دیدید شخص با مساجد انس دارد، برای او به ایمان گواهی دهید.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: آنان را که در تاریکی‌ها به سوی مساجد می‌روند، به نور کامل در روز قیامت نوید دهید.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس مسجدی بسازد، خدا خانه‌ای در بهشت برایش می‌سازد، هر چند مسجدی که ساخته، به اندازه جایی باشد که شتر مرغ در آن تخم می‌نهد. ۲۵

اذان

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: شیطان چون آواز دعوت به نماز را بشنود، بگیریزد. ۲۶
- ۲- ابوسعید خدری روایت کرده که رسول خدا ﷺ فرمود: چون اذان را بشنوید، (در دل خویش) چنان بگویید که مؤذن می‌گوید.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: دعا در بین اذان و اقامه، رد نمی‌شود.
- ۴- رسول خدا ﷺ فرمود: هرگاه پسر یا دختری برایت به دنیا آمد، در گوش راست او اذان و در گوش چپ او اقامه بگو. در این صورت، شیطان هرگز به او گزند نمی‌رساند. ۲۷

۲۴ - نهج الفصاحه ، ص ۳۰۲.

۲۵ - بحارالانوار ، ج ۶۹ ، ص ۳۸۲.

۲۶ - تحف العقول ، ص ۱۳.

۲۷ - میزان الحکمه ، ص ۱۱۳.

نماز

۱- از امام باقر علیه السلام روایت شده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: و چون بنده مؤمن در نماز خویش بایستد، خداوند به او می‌نگرد، (راوی) گفت: خداوند به او روی می‌کند و تا روی گرداند و رحمت الهی از بالای سرش تا افق آسمان او را در پناه خود می‌گیرد، و فرشتگان پیرامونش را تا افق آسمان فرا می‌گیرند و خداوند فرشته‌ای بر او می‌گمارد که بر بالای سرش ایستاده است، به او می‌گوید: ای نمازگزار! اگر بدانی چه کسی به تو می‌نگرد و با چه کس راز می‌گویی، روی بر نمی‌تابی و هرگز از جای تکان نمی‌خوری.

۲- از امام صادق علیه السلام روایت شده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: شیطان پیوسته از مؤمن در هراس است، مادام که بر نمازهای پنجگانه پایبند باشد. پس چون آنها را تباه گرداند، بر او جرأت می‌یابد و او را به گناهان کبیره وارد می‌سازد.

نماز جماعت

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله روزی نماز صبح را گزارد. چون برگشت، روی به یاران کرد و از کسانی که نامشان را می‌برد، می‌پرسید: آیا در نماز حضور یافتند؟ عرض کردند: خیر، ای رسول خدا. فرمود: زنهار، هیچ نمازی بر منافقان از این نماز و نماز عشاءِ اخیر (منظور نماز عشاءست)، گرانتر نمی‌آید، اگر فضلی را که در این دو نماز است، می‌دانستند، به خزیدن هم می‌بود، در این نمازها حضور می‌یافتند.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که نماز عشاء را به جماعت گزارد، گویی نیمی از شب را زنده نگه داشته است و کسی که نماز صبح را به جماعت بگذارد، گویی تمام شب را نماز گزارده است.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر مردم می‌دانستند که اذان و صف اول چه پاداشی دارد و راهی جز قرعه انداختن نمی‌یافتند، قرعه می‌انداختند.

حج

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: وقتی کسی با مال حرام به حج می‌رود، هنگامی که می‌گوید: «خداوندا! لییک» خدا می‌فرماید: «نه لبیک و نه سعدیک» هر چه می‌گویی، برای خودت.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اسلام بر پنج چیز استوار است: شهادت بر این که معبودی جز خدای یگانه نیست و محمد پیامبر خداست و برپاداشتن نماز و ادای زکات و حج و روزه رمضان.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: حج مقبول را پاداشی جز بهشت نیست.^{۲۸}

روزی

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: والاترین زهد آن است که به رزق خویش راضی باشی و بهترین چیزی که می‌توانی از خدا بخواهی، عافیت در دین و دنیا است.

۲- پیامبر ﷺ فرمود: ای مردم! از خدا بترسید و در طلب رزق زیاده روی نکنید که هیچ کس نمیرد مگر روزی اش را به تمام و کمال می‌گیرد، هر چند روزی اش دیر رسد. پس از خدا بترسید و در کار رزق تند مروید.^{۲۹}

۲۸ - نهج الفصاحه، ص ۵۲۰.

۲۹ - نهج الفصاحه، ص ۲۳۹.

فضیلت روزه

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: روزه دار از صبحگاهان تا شبانگاهان در عبادت است، اگر غیبت نکند. همین که غیبت کند، روزه‌اش از هم می‌گسلد.
- ۲- پیامبر ﷺ فرمود: روزه سپری است در پیش آتش پس چون روزه می‌گیرد، قدرش را بدانید و اگر کسی با شما نادانی کرد و ناسزا گفت، شما بد نگوئید، بلکه بگوئید: «من روزه دارم»

میانه روی در عبادت

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: ای علی! این دین استوار است. پس در آن به مدارا رفتار کن و عبادت پروردگارت را برای خویشتن ناپسند قرار مده، چون که شخص زیاده‌رو، نه مرکبی باقی گذاشته و نه سفر را به پایان رسانده است. پس همچون شخصی عمل کن که امیدوار است در پیری بمیرد و چون کسی پروا کن که می‌ترسد فردا بمیرد.
- ۲- از عایشه روایت شده است که رسول خدا ﷺ فرمود: چون کسی از شما به هنگام نماز خمیازه کرد، باید بخواهد تا خواب از سرش برود، چرا که اگر در حال چرت نماز بخواند، نمی‌داند، شاید که به جای آمرزش خواهی، به خود ناسزا بگوئید.
- ۳- رسول خدا ﷺ بین سلمان و ابودرداء پیمان برادری بست و سلمان به دیدار ابودرداء رفت. دید مادر ابودرداء لباسهایی کهنه پوشیده است. گفت: تو را چه شده است؟ مادر ابودرداء گفت: برادرت ابودرداء رغبتی به دنیا ندارد. وقتی ابودرداء آمد، برایش غذایی درست کرد و به او گفت: بخور، چرا که من روزه دارم. سلمان گفت: تا زمانی که تو نخوری، نمی‌خورم. ابودرداء نیز غذا خورد.
- چون شب فرا رسید، ابودرداء برخاست که به شب زنده‌داری بپردازد. سلمان به او

گفت: بخواب، او نیز خوابید. آن گاه خواست که برخیزد، سلمان به او گفت: بخواب. چون پایان شب فرا رسید، سلمان گفت: اینک برخیز. آن گاه همگی برخاستند و با همدیگر نماز خواندند و سلمان به او گفت: پروردگارت بر تو حقی دارد. خودت نیز بر خویشان حقی داری. خانواده‌ات نیز بر تو حقی دارند. حق هر حق‌داری را به او بده. آنگاه نزد رسول خدا ﷺ رفت و موضوع را به آن حضرت گفت و پیامبر ﷺ فرمود: سلمان راست گفت.

گناه

۱- پیامبر ﷺ فرمود: از گناهان کوچک نیز بپرهیزید که مثل آنها، مسافرائی است که در بیابانی برای استراحت باز ایستند و یکی خاشاکی بیاورد و دیگری نیز بیاورد و اندک اندک، چندان بیاورند و بسیار شود و با آتش آن، غذایشان بپزد. اگر گناهان کوچک را حساب کنند، آدمی هلاک می‌شود.

۲- پیامبر ﷺ فرمود: با گناهکاران دشمنی کنید تا به خدا نزدیک شوید و با چهره‌ای عبوس دیدارشان کنید و خشنودی خدا را در ناخشنودی آنان بجوئید و از آنان دور شوید تا به خدا نزدیک شوید.

۳- پیامبر ﷺ فرمود: هر گناهی را نزد خدا توبه‌ای هست مگر بدخلقی که شخص بداخلاق، از گناهی توبه نمی‌کند مگر آن که به گناهی بدتر در می‌لغزد.

توبه

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: همانا خدای برترین به هنگام شب، در رحمت خویش را باز

می‌گشاید تا بدکار روز توبه کند و نیز، به هنگام روز، در زمانی که خورشید غروب کند، در رحمت خویش را باز می‌گشاید تا بدکار توبه کند.

۲- پیامبر خدا ﷺ فرمود: بهشت از آن همه توبه کاران است و رحمت خدا، از آن وقف کنندگان است.

۱- پیامبر ﷺ فرمود: کسی که از گناه توبه کند، مانند کسی است که گناه نکرده است و آن که از گناه آمرزش می‌طلبد، وی دست از گناهکاری بر نمی‌دارد، همانند کسی است که پروردگار خویش را مسخره کرده است.^{۳۰}

۲- امام صادق (علیه السلام) از رسول خدا ﷺ روایت کرده که فرمود: هر کس يك سال پیش از مرگ خویش، توبه کند، خداوند توبه اش را می‌پذیرد. سپس فرمود: يك سال بسیار است، هر کس يك ماه پیش از مرگش توبه کند، خداوند توبه اش را می‌پذیرد. سپس فرمود: بي گمان يك ماه هم بسیار است، هر کس يك جمعه پیش از مرگش توبه کند، خداوند توبه اش را می‌پذیرد. سپس فرمود: يك جمعه بسیار است، اگر کسی يك روز پیش از مرگش توبه کند، خداوند توبه اش را می‌پذیرد. سپس فرمود: يك روز بسیار است. هر کس پیش از آن که پلک بر هم نهد، توبه کند، خداوند توبه اش را می‌پذیرد.^{۳۱}

مرگ

۱- از میان بردارنده لذتها (یعنی مرگ) را بسیار یاد کنید.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: مرگ را بسیار یاد کن، زیرا یاد مرگ، رنج‌های دیگر را برایت آسان می‌کند.

مرگ ناگهانی، تخفیفی برای مؤمن و مایه حسرت برای کافر است.

۳۰ - نهج الفصاحه ، ص ۵۰۹.

۳۱ - بخارالاتوار، ج ۶، ص ۱۹.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: میان بنده و بهشت، هفت گردنه است که از همه آسانتر، مرگ است و از همه سخت‌تر، جایی است که در پیشگاه خدای برترین می‌ایستند و مظلومان، گریبان ظالمان را می‌گیرند.

۴- پیامبر ﷺ فرمود: روح القدس در خاطر من آورد که: هیچ کس نمی‌میرد مگر آن که روزش پایان یابد «عمرش» و روزی خویش به تمام خورد. پس از خدا بترسید و در پی روزی، زیاد نروید و اگر روزی شما دیر رسید، با گناه به دنبالش نروید، زیرا آنچه نزد خداست، جز با طاعت به دست نمی‌آید.^{۳۲}

بهشت

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: در بهشت خانه‌ای است که نامش را «خانه شادی» گذارده‌اند و کسی در آن نمی‌آراند مگر آن که یتیمان مؤمنان را شاد کرده باشد.

۲- پیامبر ﷺ فرمود: برای من شش چیز را ضمانت کنید تا من بهشت را برایتان ضمانت کنم: چون سخن می‌گویید، راست بگویید و چون وعده می‌دهید، وفا کنید و چون می‌خواهند امانت به دستتان بسپارند، رد نکنید و زیر شکم خود را از گناه نگه دارید و چشم خویش را از نامحرم بپوشانید و دستانتان را از گناه باز دارید.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: بهشت یکصد درجه دارد که فاصله بین هر دو درجه، مانند بین آسمان و زمین است.

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: بهشت، زیر پای مادران است.^{۳۳}

۳۲ - نهج الفصاحه، ص ۴۲۸.

۳۳ - مستدرک، ج ۱۵، ص ۱۸۰.

جهنم

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: اگر به دوزخیان گفته شود: شما به تعداد ریگهای دنیا در آتش خواهید ماند، خوشحال می‌شوند و اگر به بهشتیان گفته شود: شما به تعداد ریگهای دنیا در بهشت ماندگار خواهید بود، اندوهگین می‌شوند اما جاودانگی برای آنها مقرر شده است.

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بدانید که بهشت و دوزخ، به هر يك از شما، از بند کفشش نزدیکتر است. ^{۳۴}

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خداوند به کسی که عذابش از دیگر دوزخیان آسانتر است، می‌گوید: «اگر همه زمین مال تو بود، آیا آن را می‌دادی تا از عذاب رهایی یابی؟» دوزخی می‌گوید: آری خداوند می‌فرماید: آن گاه که در پشت آدم بودی، از تو چیزی بسیار کمتر از این خواستم و ندادی و آن این بود که کسی را با من شریک نسازی.

۴- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر نعمتی از میان می‌رود، مگر نعمت بهشتیان و هر غمی پایان می‌پذیرد، مگر غم دوزخیان.

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: اگر قطره‌ای از زقوم جهنم را بر دنیا چکانند، زندگانی مردم را تباه می‌کند. پس بنگر به کسی که باید از آن بخورد. ^{۳۵}

شهادت و شهید

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هیچ کس نیست که به بهشت درآید، آنگاه دوست بدارد

۳۴ - میزان الحکمه ، ص ۸۹۷

۳۵ - نهج الفصاحه ، ص ۶۴۹

که به دنیا برگردد (حتی اگر) هر آنچه که بر روی زمین وجود دارد، او را باشد، مگر شهید که به سبب گرامی داشتی که می‌بیند، آرزو می‌کند که به دنیا باز گردد و ده بار (بارها) دیگر هم در راه خدا شهید شود.

۲- امام باقر علیه السلام روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هیچ قطره‌ای نزد خداوند عزّ و جلّ محبوب‌تر از قطره خون شهید در راه خدا نیست.

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: شهید در حق هفتاد کس از خاندان خویش شفاعت می‌کند.

اهمّیت تفکّر و تدبّر

۱- رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: ای ابن مسعود هر گاه خواستی کاری کنی از روی دانش و خرد باشد و از کار بدون تدبّر و دانش بپرهیز، چرا که خدای جلیل می‌فرماید: (در سوگندهای خود مانند آن زن نباشید که بافته‌اش را پس از آن که محکم می‌کرد از هم گسست و رشته رشته کرد.^{۳۶} در تمام شب بهتر است.

۳- نشانه‌ی خردمند این است که هرگاه خواست سخن بگوید تدبّر می‌کند، اگر مفید بود سخن می‌گوید و سود می‌برد و اگر زیانبار بود خاموش می‌شود و در امان و سلامت می‌ماند.^{۳۷}

پرهیز از تکلف

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم : من متکلفان را دوست ندارم.^{۳۸}

۳۶ - مکارم الاخلاق ، ص ۴۵۸.

۳۷

۳۸ - الکافی ، ج ۶ ، ص ۲۷۶.

۲- مهمانت را به چیزی وادار نکن که بر او دشوار است.^{۳۹}

۳- خودت را برای مهمان به سختی نینداز.^{۴۰}

۴- ما پیامبران و اولیاء از تکلف بیزاریم. پس تقوا پیشه کن و صبر و استقامت داشته باش تا خدا تو را از تکلف بی‌نیاز کند و سرشت ایمانی به تو دهد و سرگرم غذایی نباش که پایانش مدفوع است و پوشایی که پایانش پوسیدگی و خانه‌ای که پایانش ویرانی و مالی که پایانش به ارث ماندن و دوستانی که پایانش جدایی و عزتی که پایانش ذلت و متانت و هیبتی که پایانش ستم و ناسپاسی و عیشی که پایانش حسرت است.

علم

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: سلیمان را میان مال و پادشاهی و دانش مخیر ساختند. دانش را برگزید و پادشاهی و مال را نیز به او بخشیدند، زیرا دانش را برگزیده بود.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر روزی بیاید و در آن دانشی نیندوزم که مرا به خدا نزدیک کند، طلوع آفتابش بر من مبارک مباد.

۳- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: دانشمند و دانش در بهشتند. اگر دانشمند دانش خویش را به کار نگیرد، دانش و عمل در بهشتند و او در دوزخ.

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: دانش، گنجینه است و کلیدش پرسش است. پس پرسید تا خدایتان رحم کند که پرسیدن را چهار پاداش است یکی برای کسی که می‌پرسد و یکی برای کسی که پاسخ می‌دهد و یکی برای کسی که می‌شنود و یکی برای کسی که آنان را دوست می‌دارد.

۳۹ - مکارم الاخلاق ، ص ۱۳۵.

۴۰ - الجامع الصغير ، ج ۲ ، ص ۶۸۸.

۵- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: کسی که دانش را به نااهل سپارد، گویی گوهر و مروارید و زرّ به خوکان آویخته است.^{۴۱}

فضیلت تعلیم و تعلّم

۱ - رسول خدا ﷺ: آموزش علم به دیگران برای رضای خدا حسنه است و یادگیری آن عبادت و گفت و گوی علمی تسبیح و کاربرد دانش، جهاد و نیز آموزش آن به کسی که نمی‌داند صدقه و بخشیدن آن به کسی که صلاحیت دارد سبب قرب الهی است. زیرا دانش، آموزنده حلال و حرام و روشنگر راه بهشت و همدم (حالت) تنهایی است.

۲- هر کس دوست دارد که رهایی یافتگان از آتش جهنم را بنگرد، به فرا گیران دانش بنگرد. به خدا سوگند برای هر گامی که طالب علم به سوی خانه‌ی عالم بر می‌دارد خدا عبادت یک سال را برایش می‌نویسد و برای هر گام او شهری در بهشت می‌سازد و هنگامی که بر زمین راه می‌رود زمین برای او آمرزش می‌طلبد و در حالی صبح و شام می‌کند که آمرزیده شده و فرشتگان گواهی دهند که آنان از آتش جهنم رهایی یافته‌اند.^{۴۲}

۳- حضور در مجلس عالم از حضور در هزار تشییع جنازه و هزار عیادت بیمار بهتر است.^{۴۳}

۴ - کسی که به مسجد رفت و آمد کند تا دانشی مفید بیاموزد یا به دیگران یاد دهد، پاداش عمره و حجّی کامل را خواهد داشت.^{۴۴}

۴۱ - نهج الفصاحه، ص ۳۴۰.

۴۲ - منیه المرید، ص ۱۰۰.

۴۳ - مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۴۸۲ و مشکاه الانوار، ص ۱۲۵.

۴۴ - منیه المرید، ص ۱۰۶.

یادگیری علوم مورد نیاز

۱- رسول خدا ﷺ در حالی وارد مسجد شد که در آن دو مجلس برقرار بود: یکی مجلس درس معارف دینی و دیگری مجلس دعا. آن حضرت فرمود: هر دو مجلس فرجامی نیک دارند. در یکی خدا را می خوانند و در دیگری دانش و احکام دین می آموزند و به ناآگاهان یاد می دهند. این مجلس (دین آموزان) برتری دارد! من برای تعلیم فرستاده شده‌ام. سپس در کنار آنان نشست.^{۴۵}

۲- امام کاظم (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا ﷺ وارد مسجد شد و دید گروهی گرد مردی را گرفته اند. پرسید: او کیست؟ گفتند: علامه است ای رسول خدا! آن حضرت پرسید: در چه چیزی علامه است؟ گفتند: نسب‌های عرب و تاریخ آنها و ایام جاهلیت و شعر و ادبیات عربی را می داند. رسول خدا ﷺ فرمود: این دانشی است که هر کس آن را نداند برای او زیانی ندارد و هر کس آن را بداند برای او سودی ندارد. «کنایه از این که مسلمان و جامعه اسلامی باید برای فراگیری دانش، اولویت بندی کند و به دانشی پردازد که برای دنیا و آخرت او سودمند باشد یا زیانی را بزاید.»

اهمیت نظافت و بهداشت

۱- رسول خدا ﷺ در احادیثی می فرماید: اسلام پاکیزه است، پس خود را پاکیزه کنید، چرا که جز پاکیزه به بهشت وارد نشود.^{۴۶}

۲- نظافت از ایمان است و ایمان با صاحبش در بهشت اند.^{۴۷}

۴۵ - منیه المرید، ص ۱۰۶.

۴۶ - تاریخ بغداد، ج ۵، ص ۳۵۱.

۴۷ - طب النبى (صلى الله عليه واله)، ص ۲۱/ بحار الانوار، ج ۵۹، ص ۲۹۱.

۳- پشت در خانه خاکروبه جمع نکنید که آن جایگاه مأوای شیاطین است.^{۴۸}

۴- خدا چرکین بودن و ژولیدگی را دشمن می‌دارد.^{۴۹}

۵- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: دو رکعت نماز با مسواک نزد خدا از هفتاد رکعت بدون مسواک محبوب‌تر است.^{۵۰}

۶- هر کس روزی یک بار مسواک زند خدا از او خشنود باشد و بهشت از آن اوست و هر کس روزی دو بار مسواک زند روش پیامبران را ادامه داده است.^{۵۱}

اهمیت پاکیزگی

۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: اولین چیزی که بنده به خاطر آن به حساب کشیده می‌شود، پاکیزگی اوست. اگر پاکیزگی‌اش خوب باشد، نمازش هم مانند پاکیزگی‌اش است. اگر نمازش خوب باشد، دیگر کردارهایش نیز چون نمازش خواهند بود.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: بر مسلمانان لازم است که روز جمعه غسل کنند. هر کسی از ایشان از بوی خوش خانواده خویش مصرف کند. اگر آن را نمی‌یابد، آب برای او بوی خوش است.

سیره پیامبر ﷺ در نظافت و بهداشت

۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: از دنیای شما بوی خوش، محبوب من است و نور چشم من در نماز است.^{۵۲}

۴۸- علل الشرائع، ص ۵۸۳.

۴۹- کنز العمال، ج ۶، ص ۶۴۱.

۵۰- الحضال، ص ۴۸۱.

۵۱- جامع الاخبار، ص ۵۸ / مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۳۶۱.

۵۲- الحضال - ص ۱۶۵ / وسائل الشیعه ج ۲، ص ۱۴۴.

۲- رسول خدا ﷺ سر و محاسنش را با سدر می‌شست.^{۵۳}

۳- حضرت ﷺ هنگام خواب مسواک را بالای سرش می‌نهاد تا پس از بیدار شدن ابتدا مسواک زند.^{۵۴}

۴- حضرت رسول اکرم ﷺ هر شب سه بار مسواک می‌زد: پیش از خواب، هنگام برخاستن برای مناجات شب و پیش از رفتن برای نماز صبح.^{۵۵}

عقل

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر حسن حال شخصی به شما رسید، در حسن عقل او بنگرید؛ جز این نیست که به عقل خویش جزا می‌یابد.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر شخصی را دیدید که بسیار نماز می‌گذارد و روزه می‌گیرد، تا زمانی که به چگونگی او ننگریسته‌اید، به او مبالید.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: اساس خردورزی پس از ایمان به خداوند، دوستی کردن با مردم است.

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: ای علی! هیچ فقیری شدیدتر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

قلب

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: آیا دوست داری دلت نرم شود و به حاجت خویش برسی؟ بر یتیم رحم کن و بر سرش دست محبت بکش. و از غذای خود بهره‌مندش ساز تا دلت نرم شود و حاجت خویش بیایی.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: قرآن بخوانید که خدای برترین عذاب نمی‌کند دلی را که

۵۳ - مکارم الاخلاق ، ص ۲۲ .

۵۴ - مکارم الاخلاق ، ص ۳۹ .

۵۵ - مکارم الاخلاق ، ص ۳۹ .

ظرف قرآن است.

ذلت و خواری

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: سه چیز است که درباره آن سوگند می‌خورم: هیچ گاه مال در اثر صدقه کاهش نمی‌یابد، پس صدقه دهید تا مالتان بسیار شود و هیچ کس ستمی را که بر او رفته است نبخشاید، مگر آن که خداوند برترین بر عزت‌ش می‌افزاید، پس ببخشاید تا خدا عزتتان را بسیار کند و هیچ کس دست پیش مردمان دراز نکند، مگر آن که خداوند فقیرش می‌کند.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر طناب خود را برگزید و هیزم ببندید و بر پشت بکشید، گواراتر است از این که پیش مردی بروید که خداوند توانگری‌اش داده و از او چیزی بخواهید و به شما ندهد.

برخی آداب غذا خوردن

- ۱- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: هر کس غذای حلال بخورد، فرشته‌ای بالای سرش بایستد و برایش آمرزش بخواهد تا از خوردن فارغ شود.^{۵۶}
- ۲- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: با جماعت بخورید و بسم الله الرحمن الرحیم بگویید تا برکت غذا زیاد شود.^{۵۷}
- ۳- پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: هرگاه غذا خوردن با چهار ویژگی همراه باشد کامل خواهد بود: از حلال باشد، دست بر آن بسیار باشد و با بسم الله آغاز شود و با

۵۶ - الدعوات، ص ۲۵.

۵۷ - مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹/مستدرک الوسائل، ج ۱۶ ص ۲۳۱.

الحمد لله پایان پذیرد.^{۵۸}

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: برکت در سه چیز است: با هم غذا خوردن، سحرگهان

خوردن و ترید کردن.^{۵۹}

۵- پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: جمعی غذا بخورید و پراکنده نباشید، چرا که برکت در

اجتماع است.^{۶۰}

حلال و حرام

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: حلال همان است که خداوند در کتابش حلال کرده است و

حرام آن است که خداوند در کتابش حرام کرده است و هر چه را نگفته است، می‌توان از آن گذشت.

۲- پیامبر ﷺ فرمود: خداوند دوست دارد مردمان کاری را که روا داشته است، انجام دهند،

چونان که دوست دارد از نافرمانی‌اش درگذرند.^{۶۱}

آداب نوشیدن

۱- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: دستانتان را بشوئید، آنگاه در آن‌ها آب بنوشید، چرا که

هیچ ظرفی پاکیزه‌تر از دست نیست.^{۶۲}

۲- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: از سر مشك (و ظروفی مانند پارچ) آب ننوشید.^{۶۳}

۵۸ - الکافی، ج ۶، ص ۲۷۳.

۵۹ - طب النبی، ص ۲۰.

۶۰ - طب النبی، ص ۲۱.

۶۱ - نهج الفصاحه، ص ۱۵۶.

۶۲ - الجامع الصغير، ج ۱، ص ۱۸۴.

۶۳ - معانی الاخیار، ص ۲۸۱.

- ۳- پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: کسی که در ظرف طلا و نقره غذا می‌خورد یا نوشیدنی می‌آشامد در شکم خود آتش دوزخ را غرغره می‌کند.^{۶۴}
- ۴- رسول اکرم ﷺ: آب را از سمت دستگیره ظرف ننوشید، چرا که محل جمع شدن چرک و آلودگی است.^{۶۵}
- ۵- پیامبر اکرم ﷺ: هنگام آب نوشیدن در ظرف آب تنفس نمی‌کرد و هنگام تنفس ظرف را از دهانش دور می‌کرد.^{۶۶}

مزلت شراب

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: خداوند چهار کس را به بهشت در نمی‌آورد و از نعمتهایش برخوردار نمی‌سازد. یکی آن که شراب می‌خورد و یکی آن که ربا می‌گیرد و دیگر، کسی که به ناحق مال یتیم می‌خورد و دیگر، کسی که پدر و مادر را از خود ناخشنود می‌سازد.
- ۲- پیامبر ﷺ فرمود: شراب، پایه و زیربنای کارهای زشت است و از میان بزرگترین گناهان، گناهش بزرگتر است. هر کس شراب بنوشد، بیم ندارد که با مادر و خاله و عمه خویش زنا کند.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: خداوند بهشت را بر سه کس حرام کرده است: کسی که شراب می‌خورد و کسی که پدر و مادر را ناراضی می‌کند و کسی که به بی‌ناموسی

۶۴ - الجامع الصغير، ج ۱، ص ۳۲۰.

۶۵ - مکارم الاخلاق، ص ۴۲۴.

۶۶ - مکارم الاخلاق، ص ۳۱.

خانواده خویش رضایت می‌دهد.^{۶۷}

پر خوری

۱- رسول اکرم ﷺ می‌فرماید: خود را از غذا سیر نکنید، زیرا نور معرفت در دل‌هایتان خاموش می‌شود و هر کس با شکم سبک نماز شب بخواند حورالعین پیرامونش می‌مانند.

۶۸

۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: دل‌هایتان را با پر خوری و پرنوشتی نمیرانید، زیرا دل‌ها مانند زراعت‌اند که آب بسیار آن‌ها را نابود می‌کند.^{۶۹}

۳- کسی که هر چه بخواهد می‌خورد خدا بدو نظر لطف نکند تا آن روش را ترک گوید.

۴- خدا سه چیز را دوست دارد: کم حرفی، کم خوابی و کم خوری.^{۷۰}

۵- پیامبر اکرم ﷺ از حضرت عیسی سلام الله علیه نقل می‌کند: هرگاه که غذا می‌خورید معده را پر نکنید، زیرا سنگینی غذا بر معده و سینه، شادایی چهره را می‌برد.^{۷۱}

سیره پیامبر ﷺ در خوردن و آشامیدن

۱- پیامبر ﷺ غذای داغ نمی‌خورد تا سرد شود و می‌فرمود: خدا به ما آتش نخورانده است. غذای داغ برکت ندارد پس آن را سرد کنید. و آن حضرت هرگاه غذا می‌خورد بسم الله می‌گفت و با سه انگشتش از غذای پیش روی خود می‌خورد و از غذای جلوی

۶۷ - نهج الفصاحه، ص ۵۳۳.

۶۸ - مکارم الاخلاق، ص ۱۵۰.

۶۹ - مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹.

۷۰ - تنبیه الخواطر و نزهه النواظر، ج ۲، ص ۱۲۱.

۷۱ - علل الشرائع، ص ۴۹۷.

دیگران میل نمی‌کرد و خوردن غذا را پیش از دیگران آغاز می‌کرد و با سه انگشت ابهام (شست) و انگشت کنار آن (سبابه) و انگشت وسط می‌خورد و گاهی از انگشت چهارم کمک می‌گرفت و گاهی با همه کف دستش غذا می‌خورد و با دو انگشت غذا نمی‌خورد و می‌فرمود: با دو انگشت خوردن کار شیطان است.

۲- رسول خدا ﷺ هرگز از غذایی بدگویی نکرد اگر غذایی را می‌پسندید آن را می‌خورد و اگر غذایی را نمی‌پسندید نمی‌خورد.

۳- هرگاه رسول خدا ﷺ غذا می‌خورد، به فرد رو به روی خود لقمه تعارف می‌کرد و هنگام نوشیدن، به کسی که در سمت راست او بود آب می‌داد.^{۷۲}

هرگاه رسول خدا ﷺ غذایی می‌خورد می‌گفت: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَارْزُقْنَا خَيْرَ آمِنُهُ» «خدایا! در آن برای ما برکت قرار ده و بهتر از آن روزمان فرما و هرگاه شیری می‌نوشید می‌گفت: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَارْزُقْنَا فِيهِ» خدایا! در آن برای ما برکت قرار ده و روزمان را در آن قرار ده»^{۷۳}

حجاب

۱- امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا ﷺ، مردی را دید که خود را شبیه زنان ساخته بود و او را از این کار برحذر داشت. آن حضرت می‌فرمود: زنان نباید در لباس، شبیه مردان باشند.^{۷۴}

۲- رسول خدا ﷺ از سخن گفتن با زنان نامحرم نهی کرد و فرمود: «نبايد مرد با زن نامحرم خلوت کند. هیچ مردی با زن بیگانه‌ای به خلوت نمی‌نشیند، مگر آن که شیطان

۷۲ - الکافی، ج ۶، ص ۲۹۹.

۷۳ - عیون اخبار الرضا «علیه السلام»، ج ۲، ص ۳۹.

۷۴ - وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۵.

سومین آنان است.^{۷۵}

۳- عایشه گوید: روزی خواهرم اسماء، در حالی که لباس‌های نازک و بدن نما پوشیده بود، به خانه پیامبر صلی الله علیه و آله آمد. چون رسول خدا صلی الله علیه و آله خواهرم را دید، صورتش را برگرداند و فرمود: ای اسماء! چون دختر به حد بلوغ می‌رسد، نباید چیزی از بدنش دیده شود، مگر این و این (و اشاره کرد به چهره و دست‌ها، از مچ به پایین).

حیا

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: حیاء دو گونه است: حیای عقل، حیای بی‌عقلی. حیای عقل، علم و حیای بی‌عقلی، نادانی است.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند، صاحب حیا و صاحب پوشش است. حیا و پوشش را دوست می‌دارد. پس اگر کسی از شما خواست غسل کند، باید پوشش برگیرد.

۳- امام صادق علیه السلام روایت کرده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: چهار خصلت است که چون هر کسی داشته باشد، اگر از فرق سرش تا نوک پا غرق گناه باشد، خداوند آنها را به نیکی تبدیل می‌کند: راستی و حیا و اخلاق نیک و شکر.^{۷۶}

۴- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: از خداوند چنان که شایسته است حیاء داشته باشید. عرض کردیم: ای رسول خدا! ما از خداوند حیا می‌کنیم و حمد و سپاس او را می‌گوییم. فرمود: چنین نیست. حیا داشتن از خداوند چنان که سزاوار اوست، آن است که سر و آنچه را که در سر می‌گذرد، و شکم و آنچه را که در بر دارد، حفظ کنی و مرگ و بلا را یاد کنی و هر آن کس که آخرت را می‌خواهد، باید زینت دنیا را رها کند. پس هر آن کس که

۷۵ - دعائم الاسلام ، ج ۲ ، ص ۲۱۴ .

۷۶ - بحارالانوار ، ج ۷۱ ، ص ۳۳۲ ، ج ۷۱ .

چنین کند، از خداوند چنان که سزاوار اوست، حیا کرده است.^{۷۷}

قناعت

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر آن کس به من تضمین دهد که از مردم چیزی نخواهد، من بهشت را برای او ضمانت می‌کنم.

۲- از امام باقر علیه السلام روایت شده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که می‌خواهد بی‌نیازترین مردمان باشد، باید بدانچه در دست خداوند است، نسبت بدانچه که در دست مردم است، مطمئن‌تر باشد.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: شخصی از یاران رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تنگدست شد. زنش به او گفت: چه خوب بود نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌رفتی و چیزی از آن حضرت می‌خواستی. آن شخص نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم رفت. چون پیامبر او را دید، فرمود: «هر کس از ما چیزی بخواهد، به او می‌دهیم و هر کس بی‌نیازی بطلبد، خداوند بی‌نیازش می‌گرداند». آن شخص گفت: جز من، کسی دیگر را منظور نداشته است. نزد همسرش بازگشت و حکایت را برایش باز گفت.

همسرش گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز بشری است، به حضورش برو و حکایت را عرض کن. مرد، نزد آن حضرت باز آمد. چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را دید، فرمود هر کس از ما چیزی بخواهد، به او می‌دهیم، و هر کس بی‌نیازی بطلبد، خداوند بی‌نیازش می‌گرداند. تا آن که آن شخص، این کار را سه بار تکرار کرد. آن گاه کلنگی به عاریه گرفت، به کوه رفت و از آن بالا هیز می‌گند. سپس آن را آورد و به نصف مد آرد فروخت و با آن به خانه بازگشت و آن را خورد. سپس فردا رفت و بیشتر از آن آورد و آن را فروخت. پیوسته

این کار را می‌کرد و جمع می‌کرد، تا کلنگی خرید. سپس جمع کرد و دو شتر و غلامی خرید. سپس ثروتمند گشت، تا آن که در کارش گشایش حاصلی شد. آن گاه نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم رفت و آن حضرت را از حکایت آگاه ساخت که چگونه برای درخواستی به حضورش رسید و چه مطلبی از او شنید.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: « به تو گفتم: هر کس از ما چیزی بخواهد، به او می‌دهیم و هر کس بی‌نیازی بطلبد، خداوند او را بی‌نیاز می‌گرداند.»

آداب مجلس

۱- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که میان غافلان خدا را یاد کند، همانند کسی است که میان فراریان جنگ، پایداری ورزد.

۲- عبدالله ابن عمر روایت کرده: کم اتفاق می‌افتاد که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از مجلسی بر می‌خاست و دعای زیر را بر زبان نمی‌آورد:

خداوندا! از خشیت خود به اندازه‌ای به ما ببخش، که آن را بین ما و سرپیچی از فرمان خود حائل گردانی و مقداری از طاعت خود به ما ارزانی دار که با آن ما را به بهشت

خود برسانی و یقینی به ما بده که با آن سختی‌های دنیا را بر ما آسان گردانی.

خداوندا! ما را از شنوایی و بینایی و توانمان که با آنها زنده مان داشته‌ای، بهره‌مند

گردان و آن را برای ما پایدار بدار و انتقام ما را از کسانی که به ما ستم کرده اند، بگیر.

و ما را بر کسانی که بر ما دشمنی ورزیدند، پیروز گردان. مصیبت ما را در دین ما قرار

مده و دنیا را بزرگترین اندیشه و مُتَهای علم ما قرار مده، و کسانی را که به ما رحم

نمی‌کنند، بر ما چیره مگردان.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: بهترین ذکر آن است که پنهان است و بهترین روز آن است که کافی است.

آداب سفر

۱- رسول خدا ﷺ هنگامی که به سفر می‌رفت، چنین دعا می‌کرد: خدایا! از سختی سفر و اندوه دوری و سرگردانی و دربدری و بدمنظری درباره خاندان و مال و فرزند به تو پناه می‌برم.

۲- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: شبانه مسافرت کنید، زیرا زمین آن گونه که در شب پیموده می‌شود، در روز طی نمی‌شود.

۳- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: نشانه شرافت و شخصیت فرد این است که هنگام سفر توشه‌اش خوب و دلپسند باشد.^{۷۸}

۴- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: هرگاه سفر می‌کنید با برادران دینی خود خداحافظی کنید، زیرا خدا در سایه دعای آنان برایتان برکت قرار می‌دهد.^{۷۹}

۵- رسول اکرم ﷺ می‌فرماید: هر گاه به مسافرت می‌روید در منزلگاه‌ها توقیفی کوتاه داشته باشید.^{۸۰}

۶- رسول خدا ﷺ فرمود: همسفر را بیاب و بشناس، آن گاه سفر کن.^{۸۱}

۷- پیامبر اکرم ﷺ در وصیتش به علی (علیه السلام) فرمود: ای علی! به تنهایی سفر نکن، چرا که شیطان، همراه تنهاست.^{۸۲}

۸- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: هرگاه در مسافرت یکی از همراهانتان بیمار شد سه روز

۷۸ - الکافی، ج ۸، ص ۳۰۳.

۷۹ - الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۸۹.

۸۰ - الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۱۲۹.

۸۱ - مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۲۰۹.

۸۲ - الکافی، ج ۸، ص ۳۰۳.

برای او درنگ کنید.^{۸۳}

آرزو

۱- پیامبر ﷺ فرمود: زیان کارترین کس آن است که عمر خویش را به آرزو سپری کند، ولی روزگار یاری اش نکند و از دنیا برود بی زاد و توشه و نزد خدای برترین آید بی عذر و بهانه.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: هر گاه آرزویی می‌کنید، بنگرید که چه آرزویی کرده‌اید، زیرا نمی‌دانید که از این آرزو، چه در نامه اعمال‌تان می‌نویسند.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر آدمیزاد را درّه‌ای پر از نخل باشد، درّه‌ای دیگر نیز می‌طلبد و باز هم بعدی را می‌طلبد و درّه‌ای دیگر. شکم او را، جز خاک پُر نمی‌کند.^{۸۴}

دنیا

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: دنیا را به دنیاداران واگذارید. هر کس بیش از نیاز خویش از دنیا بگریزد، در هلاکت خویش می‌کوشد، ولی نمی‌داند.

۲- پیامبر ﷺ فرمود: دنیا شیرین است و دوست داشتنی. هر کس در آن مالی از حلال به دست آورد و به درستی خرج کند، خدایش پاداش می‌دهد و به بهشتش می‌برد و هر کس مالی از حرام به دست آورد و نادرست خرج کند، خداوند به دوزخش می‌برد.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: دنیا، سرای کسی است که سزایی ندارد، و مال کسی است که مالی ندارد و کسی که بی‌خرد است، برای دنیا مال جمع می‌کند.

۸۳ - قرب الانساده، ص ۶۴ و مسائل الشیعه، ج ۱۱ ، ص ۴۵۸ .

۸۴ - نهج الفصاحه ص ۳۹ .

آخرت

۱- پیامبر ﷺ فرمود: شگفتا از کسی که سرای زندگانی (آخرت) را باور دارد و با این حال، برای سرای فریبنده (دنیا) می‌کوشد.^{۸۵}

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: هر آن کس که در طول شبانه روز، بزرگترین همتش آخرت باشد، خداوند بی‌نیازی را در دل او جایی دهد و کارش را سامان می‌دهد و از دنیا نرود مگر وقتی که روزی‌اش را کامل دریافت کرده باشد.

و هر آن کس که در طول شبانه روز، بزرگترین همتش دنیا باشد، خداوند مهر فقر و ناداری را بر پیشانی‌اش می‌زند و کارش را پریشان می‌سازد و از دنیا به چیزی بیش از قسمت خود نرسد.^{۸۶}

استغفار

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: گاه هست که جایگاه کسی را در بهشت بالا می‌برند. می‌پرسد: این جایگاه برای چیست؟ پاسخ می‌دهند: فرزندان برایت آمرزش خواسته است.

۲- پیامبر اکرم ﷺ: برای هر کس شایسته است که گاه با خویش خلوت کند و گنااهش را به یاد آورد و از خدا آمرزش بخواهد.

درخواست مرگ

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: هیچ يك از شما به خاطر گزندی که به او می‌رسد، مرگ را آرزو نکند و اگر ناچار به این کار شد، بگوید: بار خدایا! تا زمانی که زندگی برای من بهتر است، مرا زنده بدار و هر گاه مرگ برایم بهتر بود، مرا بمیران.

۸۵ - تفسیر دزالمشور، ج ۶، ص ۴۷۶.

۸۶ - میزان الحکمه، ص ۵۶.

۲- روزي پیامبر ﷺ به عیادت عمویش عباس رفت که در بستر بیماری بود. او در حالی که می‌نالید، آرزوی مرگ می‌کرد. به او فرمود: ای عباس! ای عموی رسول خدا! مرگ را آرزو مکن. اگر نیکوکار باشی، بر نیکی‌هایت می‌افزایی و این برای تو بهتر است و اگر بدکار باشی و مرگت به تأخیر افتد، از بدی‌هایت دست بر میداری و این برای تو بهتر است. هیچ گاه تمنای مرگ مکن.^{۸۷}

سعادت

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: خوشبختی مرد همین بس که در کار دین و دنیایش بدو اعتماد کنند.
- ۲- پیامبر ﷺ فرمود: از خوشبختی مرد، خوش اخلاقی اوست.
- ۳- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: از خوشبختی مرد است که عمرش دراز باشد و خداوند توبه روزی‌اش کند.^{۸۸}

آداب خوابیدن

- ۱ - رسول خدا ﷺ می‌فرماید: ای علی! خوابیدن چهارگونه است: خواب پیامبران بر پشت، خواب مؤمنان بر پهلو راست، خواب کافران و منافقان بر پهلو چپ و خواب شیطان‌ها بر رویشان است.^{۸۹}
- ۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: بر بام و جایی که محفوظ نیست، خوابید.^{۹۰}

۸۷ - میزان الحکمه، ص ۵۶۵۹.

۸۸ - نهج الفصاحه، ص ۲۷۱.

۸۹ - الفقیه، ج ۴، ص ۳۶۵.

۹۰ - الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۷۰۷.

۳- یکی از بدترین چیزهایی که درباره امتم هراس دارم پرخوابی است.^{۹۱}

تفریحات سالم

۱- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: به سرگرمی و بازی بپردازید، زیرا دوست ندارم سختگیری و خشونت در دینتان مشاهده شود.^{۹۲}

۲- پیامبر اکرم ﷺ: محبوب‌ترین سرگرمی نزد خدا اسب دوانی (سوارکاری) و تیراندازی است.^{۹۳}

۳- رسول خدا ﷺ می‌فرماید: هر کس تیراندازی را پس از آموختن آن ترک کند، به راستی نسبت به استادش (و آنچه آموخته) ناسپاسی کرده است.^{۹۴}

۴- پیامبر گرامی ﷺ می‌فرماید: تیراندازی و شنا را به پسرانتان بیاموزید.^{۹۵}

سلام

هر گاه یکی از مسلمانان به پیامبر ﷺ سلام می‌کرد، و می‌گفت: سلام عليك پیامبر ﷺ در جواب می‌فرمود: و عليك السلام و رحمه الله و هنگامی که آن مسلمان می‌گفت: السلام عليك و رحمه الله، می‌فرمود: و عليك السلام و رحمه الله و برکاته و اینگونه بود که رسول خدا ﷺ جواب سلام را اضافه‌تر می‌داد.^{۹۶}

۹۱ - الجامع الصغير، ج ۱، ص ۴۹.

۹۲ - الجامع الصغير، ج ۱، ص ۲۳۹.

۹۳ - الجامع الصغير، ج ۱، ص ۳۸.

۹۴ - الجامع الصغير، ج ۱، ص ۱۴۶.

۹۵ - نوادر اوندی، ص ۴۹.

۹۶ - برگرفته از کتاب سنن النبی علامه طباطبایی / نقله النوری فی المستدرک ۸، ص ۳۷۱.

فضیلت صلوات

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: بخیل کسی است که چون به نزد او یاد شوم، بر من صلوات نفرستد.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: برترین آدمیان به روز قیامت نسبت به من، کسانی خواهند بود که صلوات بیشتری بر من فرستاده باشند.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی بر من صلوات فرستد، خداوند و فرشتگانش بر او درود می‌فرستند.
- ۴- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی یکبار بر من صلوات بفرستد، خداوند ده بار بر او رحمت می‌آورد و ده گناه را بر او می‌آمرزد و ده درجه او را بلندی می‌بخشد.

پیامبر

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: مرا به پیامبری برانگیختند تا فضیلت‌های والای اخلاقی را به کمال برسانم.^{۹۷}
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: من مانند بندگان غذا می‌خورم و مانند آنان بر زمین می‌نشینم.
- ۳- پیامبر ﷺ فرمود: خداوند مرا برزینگیخته است که خرده بگیرم و اشکال تراشم، بلکه مرا برانگیخته است تا به مردمان دانش پیاموزم و آسان گیرم.^{۹۸}

اهل بیت رسول خدا ﷺ

۹۷ - بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۸۲.

۹۸ - نهج الفصاحه، ص ۱۰۲.

- ۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: مثل اهل بیت من، مثل کشتی نوح است که هر کس سوارش شود، نجات یافت و هر کس از آن باز ماند، غرق گشت.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: هر که دین مرا دارد و راه مرا می‌رود و از روش من پیروی می‌کند، باید معتقد به برتری امامان از اهل بیت من بر همه امت باشد، زیرا مثل آنها در میان این امت، مثل باب حطه در میان بنی اسرائیل است.^{۹۹}

صله رحم

- ۱- از امام باقر (علیه السلام) روایت شده که رسول خدا ﷺ فرمود: به حاضر و غایب امت خویش و آنان که در صلیب‌های مردان و رحم‌های زنانند تا قیامت توصیه می‌کنم که رابطه خویشاوندی را پیوسته بدارند، اگرچه به فاصله یک سال با او فاصله داشته باشند، چون که آن از دین است.
- ۲- از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که رسول خدا ﷺ فرمود: هر آن کس که تأخیر در مرگ و فروزی در روزی شادمانش می‌سازد، پس باید که رابطه خویشاوندی را پیوسته بدارد.

پدر و مادر

- ۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: سه چیز را هیچ کس نباید ترک کند: نیکی به پدر و مادر، چه مسلمان باشند یا نباشند. به عهد خویش وفا کردن، چه مسلمان باشد یا نباشد. وفا به امانت کردن، چه مسلمان باشد یا نباشد.
- ۲- مردی به حضور رسول خدا ﷺ رفت و گفت: من مردی جوان و با نشاط هستم و جهاد را دوست دارم، ولی مادری دارم که جهاد رفتنم را دوست ندارد. پیامبر اکرم ﷺ

فرمود: برگرد و با مادرت باش. سوگند به کسی که مرا به راستی به پیامبری برانگیخت،

يك شب انس با او، بهتر از يك سال جهاد کردن تو در راه خداست.^{۱۰۰}

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: آیا شما را به بزرگترین گناهان کبیره خبر ندهم؟ این گفتار را سه بار تکرار نمود. عرض کردند: آری، ای رسول خدا! فرمود: شرك آوردن به خداوند و نافرمانی کردن از پدر و مادر، و در حالی که تکیه زده بود، نشست و فرمود: بپرهیزید از سخن دروغ.

۴- از پیامبر اکرم ﷺ پرسیدند: چه کاری نزد خداوند متعال دوست داشتنی تر است؟ فرمود: نماز گزاردن در وقت آن. عرض کردند: سپس کدامین عمل؟ فرمود: نیکویی به پدر و مادر عرض کردم: سپس کدامین عمل؟ فرمود: جهاد کردن در راه خداوند.

۵- مردی نزد پیامبر ﷺ رفت و عرض کرد به چه کسی نیکی کنم؟ فرمود: مادرت. عرض کرد: سپس؟ فرمود: مادرت. عرض کرد: سپس فرمود: مادرت. عرض کرد: سپس؟ فرمود: پدرت.

۶- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: خوشنودی پروردگار در خوشنودی پدر و خشم پروردگار در خشم پدر است.

۷- شخصی از پیامبر اکرم ﷺ پرسید: پدر چه حقی بر فرزند دارد؟ فرمود: این که او را به نامش نخواند و پیشاپیش او راه نرود و جلوی او ننشیند و کاری نکند که مردم به او ناسزا گویند.^{۱۰۱}

۸- رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس قبر پدر و مادرش را در هر روز جمعه زیارت کند بخشوده می شود و از نیکوکاران به شمار می آید.^{۱۰۲}

۱۰۰ - بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۹۵.

۱۰۱ - اصول کافی، ج ۲، ص ۱۵۸.

۱۰۲ - بحارالانوار، ج ۸۶، ص ۳۵۹.

۹- رسول خدا ﷺ نیز فرمود: از ستم بر والدین بپرهیزید، زیرا بوی بهشت از راهی هزار ساله به مشام می‌رسد. ولی عاق والدین... آن را نمی‌یابد.^{۱۰۳}

احیای نماز شب در خانواده

۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «همه‌ی شما پاسدار و نگهبان و همه شما نسبت به زیر مجموعه‌ی خویش مسئولید. بنابراین فرمانروایی که بر مردم حکومت می‌کند نسبت به آنان مسئول است و مرد نسبت به همسر و فرزندانش مسئول است و زن نسبت به شوهر و فرزندانش مسئول می‌باشد».^{۱۰۴}

۲- پیامبر ﷺ فرمودند: خدا رحمت کند مردی که شب از خواب برخیزد و نماز شب بخواند و همسرش را نیز بر این عمل تشویق کند و اگر بیدار نشد البته با موافقت او آب بر صورتش بپاشد تا او را بیدار کند.^{۱۰۵}

۳- پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: « برای داوود پیامبر ﷺ ساعتی از شب بود که در آن خانواده‌اش را بیدار می‌کرد و می‌فرمود: ای خاندان داوود برخیزید و نماز بگزارید. همانا این ساعتی است که خداوند دعا را در آن اجابت می‌کند مگر از ساحر و باجگیر».^{۱۰۶}

۴- پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: هرگاه مرد همسرش را برای نماز شب از خواب بیدار کند و هر دو نماز شب بخوانند از کسانی نوشته می‌شوند که زیاد به یاد خدا بوده اند (که در سوره احزاب آمده است).^{۱۰۷}

۱۰۳ - الکافی، ج ۲، ص ۳۴۹.

۱۰۴ - میزان الحکمه، ج ۲، ص ۳۲۷.

۱۰۵ - میزان الحکمه، ج ۲، ص ۳۲۷.

۱۰۶ - الصلّیاه فی الکتاب و السنه، حجه الاسلام ری شهری، ص ۴۴.

۱۰۷ - بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۱۵۸.

حق شوهر

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: حق شوهر بر زن از همه کس بیشتر است و حق مادر بر مرد از همه کس افزون تر است.

۲- امام باقر (علیه السلام) فرمود: زنی نزد پیامبر ﷺ رفت و عرض کرد: ای رسول خدا! مرد بر زن چه حقی دارد؟

حضرت به او فرمود: این که از او فرمان ببرد و نافرمانی او نکند. چیزی را از خانه اش جز به اجازه او صدقه ندهد. روزه مستحب جز به اجازه او نگیرد. خود را از او باز ندارد، اگر چه سوار بر حیوان باشد.^{۱۰۸}

زن شایسته

۱- پیامبر ﷺ فرمود: می خواهی بگویم بهترین گنج برای مرد چیست؟ زن پارسا که چون نگاهش می کند، شاد شود و تا فرمانش می دهد، اطاعت می کند و چون غایب است، امانتش را پاس می دارد.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: پنج چیز از مصیبت های دنیاست: مرگ دوست و از میان رفتن مال و سرزنش دشمنان و رها کردن دانش و دچار شدن به زن بد.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: از میان زنان شما کسی بهتر است که عقیف و راغب است. برای بیگانگان عفت می ورزد و برای شوهرش رغبت نشان می دهد.

۴- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: هر زنی که لباس خود را جز در خانه شوهر بیرون آورد، پرده ای را که میان او و خداست، پاره کرده است.

۵- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر می شد به کسی دستور دهم در پیش آدمی سجده کند،

به زن می‌گفتم در پیش شوهر سجده کند.^{۱۰۹}

روز جمعه

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: هر روز جمعه، مقداری میوه و گوشت به خانواده خویش پیشکش دارید، تا به جمعه شادمان گردند.^{۱۱۰}
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: همانا از بهترین روزهای شما، روز جمعه است.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی وضو گیرد و وضوی خویش را با رعایت آداب و سنن کامل سازد، آنگاه نماز جمعه آید و به خطبه گوش فرا دهد و سکوت اختیار کند، هر گناهی که ما بین آن شخص و جمعه صورت پذیرفته است و سه روز هم بیشتر برای او بخشوده می‌شود.

همسایه و حقوق او

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر همسایگان، نیکوکار بدانند، تو نیکوکاری و اگر بدکار بشمارند، تو بدکاری.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: خداوند به احترام شخص مسلمان درستکار، بلا را از صد خانه همسایه‌اش دور می‌کند.^{۱۱۱}
- ۳- بهترین یاران نزد خدای برترین، بهترینشان نسبت به همسایه‌اش است.
- ۴- رسول خدا ﷺ فرمود: به من ایمان نیاورده است آن که شب سیر بخوابد و همسایه مسلمانش گرسنه باشد.
- ۵- رسول خدا ﷺ فرمود: جبرئیل پیوسته مرا درباره همسایه سفارش می‌کرد تا جایی

۱۰۹ - نهج الفصاحه ، ص ۲۴۸.

۱۱۰ - المکانی ، ج ۶ ، ص ۲۹۹.

۱۱۱ - نهج الفصاحه، ص ۴۷۳.

که گمان بر دم بزودي او را وارث بر (همسایه اش) قرار مي دهد.^{۱۱۲}

دوستي

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: دوست بسیار گیرید که پروردگارتان با حیا و بخشنده است و شرم مي کند که بنده اش را در میان دوستان عذاب کند.

۲- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بهترین دوستان شما آن است که اگر خدا را یاد کنی، یاریت مي دهد و اگر فراموشش کنی، به خاطرت مي آورد.

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: سه چیز است که محبت دوستت را برایت خالص مي کند؛ چون او را مي بینی، سلامش کنی و چون به مجلسي مي آید، جايي

برایش باز کنی و چون نامش مي بري، به نامهاي خویش صدایش کنی.^{۱۱۳}

۴- امام صادق علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده که فرمود: چون برادر خویش را دوست مي دارید، بدو بگوئید که دوستش مي دارید که این کار الفت را پایدار مي کند و مودت را استوار مي گرداند.^{۱۱۴}

همنشيني با نيکان

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: با بزرگان همنشيني کنید و از دانشمندان سؤال کنید و با حکیمان پیاميزید.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: تنهایی، بهتر است از همنشيني با بدان و همنشین صالح بهتر است از تنهایی و سخن به خیر گفتن، بهتر است از خاموشي گزیدن و خاموشي، بهتر است از سخن به شر گفتن.

۱۱۲ - میزان الحکمه ، ص ۹۱۷ .

۱۱۳ - نهج الفصاحه ، ص ۲۱۹ .

۱۱۴ - بحارالانوار، ج ۷۴ ، ص ۱۸۱ .

بنگرید با چه کسی همسخن می‌شوید؟ زیرا مرگ سوي کسی نمی‌آید، مگر آن که (حقیقت و باطن) رفیقانش در طریق سلوک الی الله به او نمایانده می‌شوند. اگر نیک باشند، او نیز نیک شمرده می‌شود و هیچ کس نمی‌میرد، مگر آن که به هنگام مرگش، حقیقت یارانش به او نمایانده می‌شود.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: داستان همنشین نیک، همچون داستان عطار است که اگر عطر خویش را به تو نفروشد، باد هم بوی خوش به تو می‌آویزد و داستان همنشین بد، همچون داستان آهنگر است که اگر شعله کوره‌اش تو را نسوزد، بوی بدش تو را می‌گیرد.

یتیم نوازی

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: در میان خانه‌های مسلمانان، آن خانه بهتر است که یتیمی در آن باشد و به او نیکی کنند و بدترین خانه آن است که یتیمی در آن باشد و به او بدی کنند من و آن کس که خرج یتیمی را بر عهده گیرد، در بهشت، مانند این دو انگشتم همراه هستیم.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: آیا دوست داری دلت نرم شود و به حاجت خویش برسی؟ بر یتیم رحم کن و بر سرش دست مهربانی بکش و از غذای خویش بهره‌مندش ساز، تا دلت نرم شود و حاجت خویش بیایی.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: در بهشت، خانه‌ای است که نامش را «خانه شادی» گذارده‌اند. کسی در آن نمی‌آرامد مگر آن که یتیمان مؤمن را شاد کرده باشد.^{۱۱۵}

هدایت دیگران

- ۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که دیگری را به کار خیری رهنمون شود، پاداشی مانند انجام دهنده آن دارد.
- ۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: اگر کسی به هدایت فراخواند، پاداشی مانند پیروان آن خواهد داشت، بی آن که از پاداش آنان چیزی کاسته شود و اگر کسی به گمراهی فرا خواند، گناهی مانند پیروان آن خواهد داشت و آن از گناهان آنان چیزی نخواهد کاست.

برادری

- ۱- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کمیابترین چیز در آخر الزمان، برادر مورد اعتماد یا درهمی حلال است.
- ۲- رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بهترین برادر تو، کسی است که در راه اطاعت خدا یاریت رساند و از نافرمانی‌های او بازت دارد و به خشنودی او فرمان دهد.
- ۳- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: مؤمن، آینه برادر مؤمن است. در غیابش، خیرخواهی او می‌کند و در حضورش، امور ناخوشایند را از او دور می‌گرداند.^{۱۱۶}

فقر

- ۱- سهل بن سعد ساعدی گوید: مردی بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم گذشت و پیامبر اکرم به شخصی که در کنارش نشسته بود، فرمود: نظرت درباره این شخص چیست؟ آن مرد گفت: او از اشراف مردم است که اگر به خواستگاری زنی رود، خواسته‌اش پذیرفته می‌شود و اگر از کسی شفاعت کند، شفاعتش را می‌پذیرند.

آن گاه مردی دیگر گذشت. رسول خدا ﷺ به او فرمود: نظرت درباره این شخص چیست؟ عرض کرد: او از مسلمانان فقیر است که اگر به خواستگاری زنی رود، به او زن داده نمی‌شود و اگر از کسی شفاعت کند، شفاعتش پذیرفته نمی‌شود و اگر سخنی بگوید، کسی به سخنش گوش فرا نمی‌دهد.

آن گاه رسول خدا ﷺ فرمود: اگر زمین پر از مردمانی مانند شخص اول باشد، شخص دوم به تنهایی از همه آنان بهتر است.

۲- روزی پیامبر ﷺ از یارانش پرسید: ای مردم! به نظر شما فقیر کیست؟ گفتند: مردی که ثروتی ندارد. فرمود: نه، فقیر حقیقی کسی است که از مال خود چیزی به حساب خدا پیش نفرستد، اگر چه پس از او مال بسیاری بماند.^{۱۱۷}

صدقه

۱- پیامبر اکرم خدا ﷺ فرمود: زمین قیامت آتش است، جز سایه مؤمن. چون صدقه‌اش او را در پناه خویش می‌گیرد.

۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: صدقه، مرگ ناگوار را دفع می‌کند.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: لبخندت به روی برادرت، برایت صدقه محسوب می‌شود و امر به معروف و نهی از منکر برای تو، صدقه است. ره نمودنت کسی را در سرزمینی که اهلش گمراه است، برایت صدقه است و سنگ و خار و استخوان از راه برداشتنت، برای تو صدقه است.

فضیلت زکات

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: دانشی که سود ندهد، همچون گنجی است که خرج نشود و هر چیزی را زکاتی است و زکات تن آدمی، روزه است.
- ۲- پیامبر ﷺ فرمود: هیچ مالی در خشکی و دریا نابود نگردد مگر به خاطر نپرداختن زکات. پس اموال خود را با پرداخت زکات بیمه کنید و بیماران خود را با دادن صدقه درمان نمایید و درهای بلا و گرفتاری را با دعا بر روی خود ببندید.^{۱۱۸}

عیادت بیمار

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: هرگاه مرد از برادر بیمار خود عیادت کند، در نخلستان بهشت میوه می‌چیند. (یعنی چنان ثوابی کسب می‌کند که گویی از نخل‌های بهشت میوه می‌چیند).
- ۲- امام صادق (علیه السلام) از رسول خدا ﷺ روایت کرده که فرمود: اگر کسی از بیماری عیادت کند، آواز دهنده‌ای، او را به نامش از آسمان آواز می‌دهد: ای فلانی! خوش آمدی که پاداش قدم رنجهات بهشت است.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: به عیادت بیمار بروید و در تشییع جنازه شرکت کنید که شما را به یاد آخرت می‌اندازد.^{۱۱۹}

تشییع جنازه

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی در تشییع جنازه‌ای شرکت کند تا بر او نماز گزارده شود، یک قیراط پاداش دارد. اگر تا زمانی شرکت کند تا دفن شود، دو قیراط پاداش دارد.

۱۱۸ - مستدرک، ج ۷، ص ۷.

۱۱۹ - میزان الحکمه، ص ۵۴۷۳.

عرض شد: ای رسول خدا! دو قیراط چیست؟ فرمود: مانند دو کوه بزرگ.^{۱۲۰}

۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: مسلمان را بر مسلمان شش حق است: وقتی او را می‌بیند، سلامش گوید و چون دعوتش می‌کند، بپذیرد و چون با او مشورت می‌کند، خیرخواهی‌اش کند و چون عطسه می‌زند، خدا را برایش سپاس گوید و چون بیمار می‌شود، عیادتش کند و چون می‌میرد، جنازه‌اش را تشییع کند.

آسان‌گیری در خرید و فروش

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: مردی بود که به مردم وام می‌داد و به غلامش می‌گفت: اگر بر شخص گرفتاری بگذری، از او درگذر، باشد که خداوند از ما درگذرد. به دیدار خداوند رسید و خداوند او را آمرزید.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی خوش دارد که خداوند متعال او را از مشکلات روز قیامت رهایی بخشد، باید گره از کار شخص گرفتار بگشاید، یا به او مهلت دهد.

قرض

۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: وقتی به بهشت درآمدم و بر در دروازه‌هایش نوشته دیدم: صدقه را ده برابر پاداش است و قرض را هجده برابر پاداش. گفتم: ای جبرئیل! چگونه صدقه را ده برابر و قرض را هجده برابر پاداش دهند؟ گفت: برای آن که صدقه به دست بی‌نیاز و نیازمند افتد و قرض، جز به دست محتاجان نیفتد.

۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: هر کس به بدهکار خویش مهلت دهد یا بدهی‌اش را نادیده بگیرد، به روز واپسین به زیر سایه عرش می‌رود.^{۱۲۱}

۱۲۰ - مستدرک، ج ۲، ص ۲۹۸.

۱۲۱ - نهج الفصاحه، ص ۲۸۴.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: مردی بود که به مردم وام می‌داد و به غلامش می‌گفت: اگر بر شخص گرفتاری بگذری، از او درگذر، باشد که خداوند از ما درگذرد. به دیدار خداوند رسید و خداوند او را آمرزید.

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: اگر کسی خوش دارد که خداوند متعال او را از مشکلات روز قیامت رهایی بخشد، باید گره از کار شخص گرفتار بگشاید، یا به او مهلت دهد.

ربا

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: چون زنا و ربا در شهری رواج یابد، مردمانش عذاب الهی را بر خویش حلال کرده‌اند.

۲- پیامبر ﷺ فرمود: خرما به خرما، گندم به گندم، جوبه جو، نمک به نمک، کالا به کالا و مشت در برابر مشت بدهید و بگیرید. هر کس بیشتر بگیرد و یا بیشتر بخواهد، رباخوار است مگر کالاها مختلف باشند.

۳- رسول اکرم ﷺ فرمود: کمترین گناه ربا، به قدر آن است که کسی با مادر خویش زنا کند و بدترین ربا آن است که کسی درباره ناموس رفیقش بدزبانی کند.^{۱۳۲}

حسن معاشرت

۱- از امام باقر ﷺ روایت شده است که رسول خدا ﷺ فرمود: چون دیدار کردید، با تسلیم و تصافح دیدار کنید و اگر پراکنده شدید، با استغفار پراکنده شوید.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: کسی که به مردم رحم نمی‌کند، خداوند هم به او رحم نمی‌آورد.

سخن نیکو

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: سوگند به آن که جانم در دست اوست، مردم هیچ انفاقی نکردند که دوست داشتني تر از گفتار نيك باشد.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: در بهشت اتاق‌هایی است که بیرون آنها از درونشان دیده می‌شود و درونشان از بیرونشان در این اتاق‌ها. کسانی از امت من ساکن می‌شوند که خوش سخن بگویند، اطعام کنند، سلام را رواج دهند، به گرفتن روزه ادامه دهند و شب هنگام که مردم خفته اند نماز بگزارند.

اخلاق نیکو

- ۱- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: هیچ چیزی در روز قیامت در ترازوی اعمال بنده مؤمن، سنگین‌تر از اخلاق نیک نیست و همانا خداوند ناسزا گوی بد دهن را دشمن می‌دارد.
- ۲- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: بیشترین چیزی که مردمان را به بهشت راه می‌نماید، پرهیز از خدا و خوش اخلاقی است.
- ۳- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: از میان مسلمانان، کسی مسلمان‌تر است که مسلمانان از دست و زبانش ایمن باشند و از میان مؤمنان، کسی مؤمن‌تر است که اخلاقش نیکوتر است.
- ۴- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: خداوند سه چیز را از فضیلت‌های والای اخلاقی می‌شمارد: آن که از ستم درگذری و کسی را که نمی‌بخشد، از بخشش خود بهره‌مند کنی و با آن کس که از تو می‌برد، پیوند گیری.^{۱۳۳}

اصلاح بین مردم

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: برترین صدقه آن است که میان دو کس را آشتی دهی.

- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: می‌خواهید بگویم چه چیز از روزه و نماز و صدقه بهتر است؟ آشتی دادن مردمان، زیرا تفرقه در میان مردم باعث نابودی است.
- ۳- پیامبر ﷺ فرمود: میان مردم آشتی ایجاد کن، هر چند با سخنی دروغ باشد.

اعتدال

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: چون خداوند برای خانواده‌ای خوبی بخواهد، به آنان فهم دین می‌دهد و کوچکشان، بزرگشان را گرمی می‌دارد و در زندگانی مدارایشان می‌دهد و در خرجشان میانه‌روی می‌بخشد و گناهانشان را به آنان می‌نماید تا توبه کنند و باز گردند و اگر برایشان چنین نخواهد، به خودشان وا می‌گذارد.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: میانه روی در زندگانی، نیمی از خوشی است و خوش اخلاقی نیمی از دین است.^{۱۳۴}

امانت

- ۱- امام صادق علیه السلام از رسول خدا ﷺ روایت کرده که فرمود: آنچه در مجالس می‌گذرد، امانت است.^{۱۳۵}
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: کسی که امین نیست، ایمان ندارد و کسی که به پیمانش وفا نمی‌کند، دین ندارد.^{۱۳۶}

امر به معروف و نهی از منکر

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: مردمان را به کار نیک فرمان دهید، هر چند خود نکنید و از کار

۱۳۴ - نهج الفصاحه ، ص ۵۷.

۱۳۵ - بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۴۶۷.

۱۳۶ - بحارالانوار، ج ۷۲ ، ص ۱۹۸.

زشت باز دارید هر چند خود نتوانید از همه کارهای زشت دوری کنید.

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بهترین مردم کسانی‌اند که قرآن بهتر می‌خوانند و در کار دین داناترند و از خدا بیشتر بیم دارند و به نیکی بیشتر فرمان می‌دهند و از بدی بیشتر نهي می‌کنند و با خویشاوندان بیشتر مهربانند.

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چون از کسی کار زشتی می‌بینید، به دست خود مانع آن شوید و اگر نتوانستید، به زبان مانع شوید و اگر این را هم نتوانستید، به دل مانع شوید که این، ضعیف‌ترین مرتبه ایمان است.

حفظ زبان

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چون آدمی صبح کند، همه اندام‌ها در برابر زبان کرنش می‌کنند و (با خواهش و التماس) می‌گویند: درباره ما از خدا بترس، زیرا ما به تو بستگی داریم. اگر راست باشی، ما راست هستیم و اگر کج باشی، ما نیز کج می‌شویم.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هیچ کس از گناهان در امان نیست مگر آن گاه که زبانش را در کام کشد.

۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خداوند زبان را عذایی دهد که هیچ یک از اعضای دیگر را چنان عذایی نداد؟ در پاسخ او گفته شود: سخنی از تو بیرون آمد و به شرق و غرب زمین رسید و به واسطه آن خونی به ناحق ریخته شد و مالی به غارت رفت و ناموس هتک شد.

خیر و خوبی

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: چون خداوند خیر بنده‌ای را بخواهد، پیش از مرگ پاکش

می‌کند. پرسید: چگونه؟ فرمود: «بدو الهام می‌کند که کار نیکی انجام دهد و در میان آن، جانش را می‌گیرد.»

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: شخصی راه می‌رفت که ناگهان سخت تشنه شد و چاهی یافت و در آن فرو رفت و آب نوشید. آن گاه بیرون آمد و ناگهان دید که سگی نیز از شدت تشنگی زبان بر آورده و از تشنگی له له می‌زند و خاک می‌خورد. آن شخص با خود گفت: این سگ نیز مانند من دچار تشنگی شده است. لذا، از چاه پایین رفت و کوزه‌اش را پر آب کرد و با دهانش آن را نگه داشت تا از چاه بالا آمد و به سگ نیز آب داد خداوند به او پاداش داد و گناهانش را آمرزید. عرض کردند: ای رسول خدا! آیا درباره نیکی به حیوانات، به ما پاداش داده می‌شود؟ فرمود: نیکی کردن به هر موجود زنده‌ای پاداش دارد.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: بر عهده هر مسلمانی صدقه‌ای واجب است. عرض شد: اگر هم چیزی را نیابد؟ فرمود: با دستانش کار می‌کند و به خود بهره می‌رساند و صدقه می‌دهد. عرض شد: اگر نتوانست چه؟ فرمود: به نیازمندان یاری رساند. عرض شد: اگر نتوانست چه؟ فرمود: امر به معروف و یا نهی از منکر کند، به خیر فرمان دهد. عرض شد: اگر نتوانست؟ فرمود: شرّ خود را از دیگران باز دارد، این کار صدقه است.^{۱۲۷}

دادگری

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: عادل‌ترین مردم کسی است که آنچه برای خویش پسندد، برای مردم پسندد و آنچه برای خویش نمی‌خواهد، برای مردم نخواهد.^{۱۲۸}

۱۲۷ - مستدرک، ج ۷، ص ۲۴۲.

۱۲۸ - بخارالانوار، ج ۷۵، ص ۲۵.

۲- پیامبر ﷺ فرمود: هر کس با مردم معامله کند و برآنان ستم نکند و سخن گوید و دروغ نگوید و به آنان وعده دهد و وفا کند، از کسانی است که جوامردي اش به کمال رسیده است و دادگري اش پديدار شده و برادري با او واجب است و غيبتش حرام است.^{۱۲۹}

رازداري

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: هر کس پرده پوش برادر خویش در دنیا باشد، خدا در دنیا و آخرت پرده پوش او می شود.
- ۲- رسول اکرم ﷺ فرمود: هر کس در دنیا راز برادر مسلمان خویش را بپوشاند و رسوایش نکند، خدا به روز واپسین رازش را می پوشاند.^{۱۳۰}

فروتني

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: هر کس براي رضاي خدا فروتني کند، خدايش رفعت مي دهد و هر کس بزرگي بفروشد، خدا کوچکش مي کند.
- ۲- پیامبر ﷺ فرمود: از همه مؤمنان کسی ایمانش برتر است که به حال رفعت، فروتني کند و به حال توانگري، زهد ورزد و هنگام قدرتمندي، شکيبياي ورزد.
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: فروتني کنيد و با تنگدستان همنشين شويد تا در پيش خدا، بزرگ باشيد و از تکبر به دور مانيد.^{۱۳۱}

۱۲۹ - بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۱.

۱۳۰ - نهج الفصاحه، ص ۲۲۷.

۱۳۱ - نهج الفصاحه، ص ۱۲۱.

بردباري

- ۱- رسول خدا ﷺ فرمود: سه چیز است که در هر کس نباشد، کارش به انجام نمی‌رسد: پرهیزکاری که از گناهش باز دارد و خوش اخلاقی، که توانش دهد با مردمان مدارا کند و بردباری، که نادانی نادانان را با آن تاب آورد.^{۱۳۲}
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: کسی از شما برای خاطر آسیبی که به او می‌رسد، آرزوی مرگ نکند. اگر به انجام آن ناچار گشت، باید بگوید: پروردگارا! اگر زندگانی برای من بهتر است، زنده‌ام بدار و اگر وفات برای من بهتر است، مرا بپران.
- ۳- پیامبر اکرم ﷺ فرمود: به مسلمان هیچ خستگی، بیماری، حزن، آزار و غم، حتی خاری که به بدنش بنشیند، نمی‌رسد، مگر آن که خداوند برای آن، برخی از گناهانش را از میان بر می‌دارد.

وفاداري

- ۱- پیامبر ﷺ فرمود: بهترین بندگان خدا آنانند که به عهد خویش وفا کنند و بوی خوش به کار برند.
- ۲- رسول خدا ﷺ فرمود: نشانه منافق سه چیز است: چون سخن گوید، دروغ گوید و چون وعده دهد، خلاف کند و چون به او اطمینان کنند، خیانت ورزد.^{۱۳۳}
- ۳- رسول خدا ﷺ فرمود: چهار خصلت است که چون در کسی باشد، منافق ناب است و اگر خصلتی از آنها در او باشد، خصلتی از نفاق در اوست تا آن که آن را ترک کند: چون به او اطمینان کنند، خیانت ورزد، چون سخن گوید، دروغ گوید، چون عهد بندد، بشکنند و چون دعوا کند، ناسزا گوید.

۱۳۲ - نهج الفصاحه ، ص ۸۵

۱۳۳ - بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۲۰۵.

بدترین مردم

پیامبر ﷺ فرمود: می‌خواهی بگویم بدترین مردم کیست؟ همان که تنها غذا می‌خورد و به کسی چیزی نمی‌دهد و تنها سفر می‌کند و بنده خویش را می‌زند. اینک می‌خواهی بگویم بدتر از او کیست؟ همان که از شَرش می‌ترسند و به خیرش امید ندارند. حال می‌خواهی بگویم از این بدتر کیست؟ همان که آخرت خویش را به دنیا می‌فروشد. می‌خواهی بگویم چه کس از این نیز بدتر است؟ آن کس که دین را وسیله‌ای کرده است برای خوردن دنیا. ۱۳۴

حسد

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: حسد نیکی‌ها را از بین می‌برد، چنان که آتش هیزم را می‌سوزاند و صدقه گناه را چنان از بین می‌برد که آب آتش را خاموش می‌کند. ۱۳۵

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: مبادا تکبر کنید که شیطان با تکبر بود که از سجده بر آدم خودداری کرد و از حرص دوری کنید که آدم با حرص بود که از آن درخت بخورد و حسودی مکنید که قابیل با حسد بود که هابیل را کُشت. آری، این گناهان ریشه هر گناه هستند. ۱۳۶

خشم

۱- پیامبر اکرم ﷺ در پاسخ مردی که از آن حضرت اندرز خواست، فرمود: خشمگین مشو. آن مرد می‌گوید: من در سخنان پیامبر خدا اندیشیدم، دیدم که خشم فراهم آورنده همه بدیهاست.

۱۳۴ - نهج الفصاحه ، ص ۲۷۲.

۱۳۵ - بحار الانوار، ج ۷۳ ، ص ۲۵۴.

۱۳۶ - نهج الفصاحه ، ص ۱۴۹.

۲- امام صادق علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت کرده که فرمود: خشم، ایمان را چنان از بین می‌برد که سرکه عسل را فاسد می‌گرداند.

۳- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: بدانید که خشم اخگری است در دل فرزند آدم. مگر نمی‌بینید که چشمانش سرخ می‌شود و رگهای گردنش باد می‌کند. هر کس احساس کرد که به خشم درآمده، به زمین بنشیند.

۴- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: پهلوانی به زمین زدن حریف نیست، بلکه پهلوان کسی است که در هنگام خشم، خویشتندار باشد.^{۱۳۷}

آثار خوار شمردن مسلمان

- ۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: از بدی شخص همین بس که برادر مسلمانش را خوار بدارد.
- ۲- ابن مسعود، از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده که فرمود: کسی که کمترین مقداری در دل خود کبر داشته باشد، وارد بهشت نمی‌شود. شخصی عرض کرد: آدم دوست دارد که لباس و کفش او زیبا و نیکو باشد. آن حضرت فرمود: خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد. کبر، حق پوشی و خوار شمردن مردم است.

خیانت

- ۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: چهار خصلت است چون در کسی باشد، کاملاً منافق است، و اگر ویژگی‌ای از آنها در او باشد، تا زمانی که آن را رها کند، اثری از نفاق در خود دارد، چون امانتی به او داده شود، خیانت ورزد و چون سخن گوید، دروغ بزند و چون عهد کند، بشکند و چون دعوا کند، ناسزا گوید.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: هر پیمان شکنی به روز قیامت پرچمی دارد که گویند این نشانه پیمان شکنی فلان کس است.

دشنام و بدزبانی

۱- امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که رسول خدا ﷺ فرمود: از بدترین مردمان کسی است که به خاطر بدزبانی اش، همنشینی با او را ناخوش و ناپسند می‌شماری.

۲- امیرمؤمنان روایت کرده که رسول خدا فرمود: خداوند بهشت را بر هر ناسزاگویی زشت سخن و بی حیا حرام کرده است. کسی که از آنچه گوید و از آنچه به او گفته شود، بایک ندارد و چون از او پرس و جو کنی، در او جز بیهوده گویی و همیاری شیطان نمی‌یابی.^{۱۳۸}

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: ناسزاگویی و بدزبانی از اسلام نیست. آن کس مسلمانی اش بهتر است، که اخلاقیش بهتر است.^{۱۳۹}

سوگند دروغ

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: گناهان کبیره عبارتند از: شرك آوردن به خداوند، نافرمانی از پدر و مادر و قتل نفس و سوگند دروغین.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: خداوند به روز واپسین با سه کس سخن نمی‌گوید و به آنان نمی‌نگرد: مردی که سوگند می‌خورد کالای خود را به بهای بیشتر از کالای راستین خریده است و کسی که سوگند به دروغ می‌خورد تا مال مسلمانی را بگیرد و مردی که آب زیادی خویش را دریغ کند و خداوند به این سه کس می‌فرماید:

۱۳۸ - بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۱۱۲.

۱۳۹ - نهج الفصاحه، ص ۲۰۱.

«اکنون بخشش خویش را از شما دریغ می‌کنم، چونان که تو زیادی چیزی را دریغ کردی که دستانت در پدید آمدنش دخیل نبوده است».

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: سوگند دروغ، کالا را تلف می‌کند و کسب را از میان می‌برد.

۱۴۰

عیب جویی

۱- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم خدا فرمود: در جست و جوی لغزش‌های مؤمنان مباشید، زیرا اگر کسی در جست و جوی لغزش‌های برادر دینی‌اش باشد، خداوند ناظر به لغزش‌های او باشد و هر کس خداوند ناظر به لغزش‌هایش باشد، رسوایش می‌سازد، اگرچه آن لغزش در نیت و دل، خانه‌اش باشد.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: ای کسانی که به زبان و نه به دل خویش اسلام آورده‌اید، در پی لغزش‌های مسلمانان مباشید، زیرا اگر کسی در پی لغزش‌های مسلمانان باشد، خداوند هم پیگیر لغزش‌های او می‌شود. و اگر خداوند در پی لغزش‌های کسی باشد، رسوایش می‌سازد.

غیبت

۱- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: از غیبت پرهیزید که غیبت از زنا بدتر است. گاه کسی زنا می‌کند و آن گاه از راه توبه در می‌آید و خداوند توبه‌اش را می‌پذیرد، ولی کسی که غیبت می‌کند، خدا گناهش را نمی‌بخشد مگر آن کس که غیبتش را کرده، او را ببخشد.

۲- امام صادق (علیه السلام) فرمود: از رسول خدا ﷺ پرسیدند: کفاره غیبت کردن چیست؟ فرمود: هر گاه کسی را که غیبتش را کرده‌ای، به یاد آوری، برایش از خداوند آمرزش بخواه.

۳- پیامبر ﷺ فرمود: غیبت آن است که از برادرت به چیزی یاد کنی که آن را دوست ندارد. ^{۱۴۱}

۴- پیامبر ﷺ فرمود: هر کس برادر مسلمانش را در پیش او غیبت کنند و بتوانند یاری‌اش کند ولی نکنند، خدا او را در دنیا و آخرت خوار می‌کند. ^{۱۴۲}

قهر کردن

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: همه اعمال در هر دوشنبه و پنج شنبه عرضه می‌گردند و خداوند هر کسی را که چیزی با خداوند شریک نیاورده است، می‌بخشد، جز کسی که بین او و بین برادر مسلمانش قهر و دشمنی باشد و می‌فرماید: آن دو را رها کنید، تا زمانی که آشتی کنند.

۲- رسول خدا ﷺ فرمود: بر هیچ مسلمانی روا نیست که بیشتر از سه روز برادرش را ترک گوید و اگر کسی بیش از سه روز قهر کند و بمیرد، وارد آتش جهنم خواهد شد.

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: کسی که برادرش را یک سال ترک گوید، گناهش همچون گناه ریختن خون اوست.

کبر

۱- رسول خدا ﷺ به ابوذر فرمود: ای ابوذر! هر کس بمیرد و در دلش

دَرّه‌ای تکبر باشد، بوی بهشت را استشمام نمی‌کند، مگر این که پیش‌تر توبه کند. ابوذر گفت: ای رسول خدا! من زیبایی را دوست دارم، حتی دوست دارم بند تازیانه‌ام و دوال کفشم زیبا باشد. آیا از این حال هم بیم کبر و خودپسندی می‌رود؟ فرمود: دلت را چگونه می‌یابی؟ عرض کرد: آن را شناسایی حق و آرام گرفته بدو می‌یابم. فرمود: پس این حالت کبر نیست، بلکه کبر آن است که حق را فروگذاری و به ناحق روی آوری و به مردم با این دید نگاه کنی که هیچ کس آبرویش چون آبروی تو نیست و خونش چون خون تو نیست.

۲- روزی پیامبر ﷺ بر گروهی گذشت که جمع شده بودند. پرسید: برگرد چه جمع شده‌اید؟ گفتند: یا رسول الله! این دیوانه غش کرده و ما پیرامونش جمع شده‌ایم. حضرت فرمود: او دیوانه نیست، بلکه بیمار است. سپس فرمود: آیا شما را آگاه نسازم که دیوانه حقیقی کیست؟ گفتند: بفرمایید ای رسول خدا. فرمود: دیوانه حقیقی کسی است که با تکبر راه می‌رود و متکبران می‌نگرد و شانه‌هایش را می‌جنباند، نافرمانی خدا می‌کند و با این حال بهشت او را آرزو می‌کند. کسی که از شر او ایمنی نیست و به خیرش امیدی نمی‌رود. این است دیوانه، اما او بیمار است.

نفاق و دروغ

۱- رسول خدا ﷺ فرمود: بدترین مردمان را دورویانی می‌یابید که نزد گروهی به گونه‌ای و نزد گروهی دیگر، به گونه‌ای دیگر ظاهر می‌گردند.

۲- مردی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درباره کاری که موجب رفتن به بهشت می شود، پرسید. حضرت فرمود: راستگویی. هر گاه بنده راست بگوید، نیکی کرده است و هر که نیکی کند، ایمان آورده و هر که ایمان آورد، به بهشت می رود. مرد پرسید: ای رسول خدا! کاری که موجب آتش می شود، چیست؟ فرمود: دروغ. هرگاه بنده دروغ بگوید، ناراستی و انحراف در پیش گرفته و هر که از ره ناراستی و انحراف درآید، کافر می گردد و هر که کافر گردد، به آتش رود.

۳- از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم سؤال شد: آیا ممکن است مؤمن ترسو باشد؟ فرمود: آری. سؤال شد: آیا می شود مؤمن بخیل باشد؟ فرمود: آری، سؤال شد: آیا ممکن است مؤمن دروغگو باشد؟ فرمود: نه .